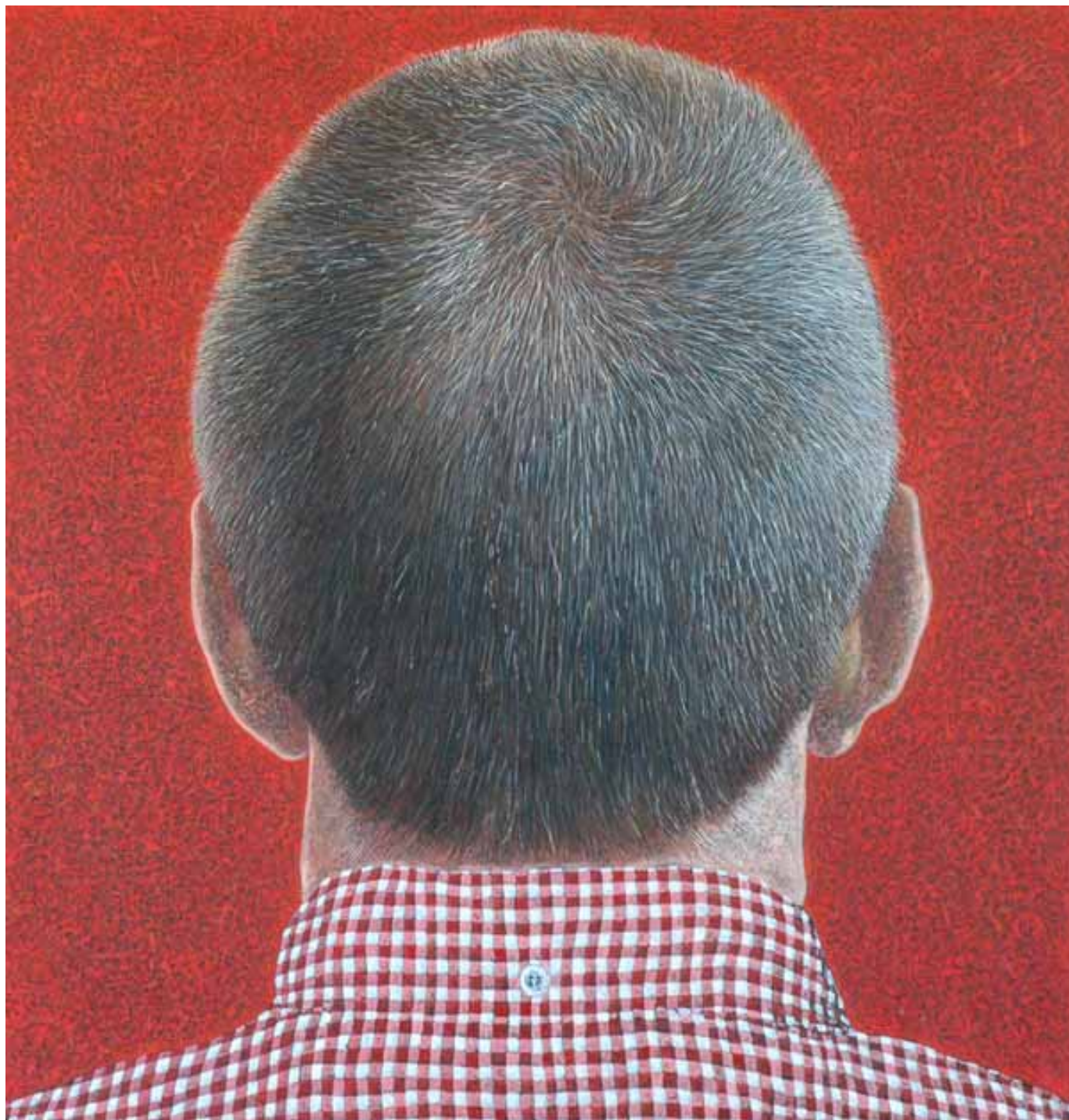

BŐRZSÖNY? HEL?KON

Irodalmi, művészeti, természetbarát folyóirat

V. évfolyam 5. szám, 2010. május

"Áldjon meg az Isten mindenkit, aki az áldatlan magyar ugart tördeli."

Orvos András: Figuráció, 2008 70 x 70cm, olaj, vászon

Tartalom:

- 3. o.: Verébsirató;** (Ketykó István verse)
4. o.: Könyörgő-ének; (Pongrácz Ágnes verse)
6. o.: A felnőttkor küszöbén; (Borsi István írása)
8. o.: Szorul...; (Karaffa Gyula meséje)
10.-12. o.: Rex őrnagy; (Kovács T. István írása)
14.-21. o.: Patak történetéhez; Patvarc történetéből; (Végh József képes helytörténeti írásai)
22.-23. o.: Zsoltár helyett; Káderlap; (Csáky Károly versei)
24. o.: Száguldó szekéren; (Csapó Lajos verse)
26.-29. o.: Katonatörténetek; (Kő-Szabó Imre írásai)
30.-33. o.: Az a jó öreg bambusz; (Ács Bódog írása)
34.-35. o.: Roland Lockyer levelei, I. II. III. IV.: A Holdnak; A tengernek; A pusztaságnak; A hegyeknek;
(Szájbely Zsolt írásai)
36.-40. o.: Csemői nóta; Forog tovább az örökbéke; Moziba; Agy; Kép; (Szokolay Zoltán versei)
42. o.: Botorkálás a vízben; (Székács László verse)
44.-48. o.: Dejtár község tájháza s annak néprajzi anyaga; (Csáky Károly képes helytörténeti írása)
50. o.: Tájkép; (Hörömpő Gergely verse)
52.-57. o.: Az örökség; (Pribojszky Máttyás írása)
58.-62. o.: Sziromlevél és Kövirózsa; (Kovács T. István írása Orvos András festőművészről)
63.-66. o.: Programajánlók;
67. o.: Impresszum;

E havi számunkat a Vácott élő és alkotó **Orvos András** festőművész képeivel díszítettük. Köszönet a képek közlési jogáért a művésznek, és Kovács T. Istvánnak is a művész és a szerkesztőség közötti "közvetítésért".

A Szerk.

KETTKÓ ISTVÁN

Verébsirató

Pirulva T. D. - nek

*Már megint a verebek. Félek , hogy tandoridezsői
áhitatomban magot szórok kezemből nékik...
tolláskodnak bolyhos gatyában s még képesek
lesznek ideszokni a bakterházhoz, pedig vannak
szebb hangú barátaim is a jelzőárboc tetejébe
épített fészekben : a hajnali cinege-güggyögést
bevallom jobban szeretem s mégis barátaim lettek
a veréb urak, amióta egyet közülük körülbelül
hús lépésről első lövésre a másvilágra küldtem
egy kölcsönkapott légpuskával - csak úgy vaktában
fogtam rá a fegyvert és vérző beggyel bukott a fűre.
Kezembe vettem őt és temettem puha avarba,
sírhát takartam finom salakkal és azóta
megbékültem velük : ők is velem , azt hiszem.
S jönnek apró csapatokban ; ugrálnak a síneken
én meg csak nézem őket csodálkozva - - -
mintha megszakadt volna bennem valami a temetés óta,
szép-szép a hajnali rigófütty ; csodás a fa,
amint ellepik fekete üstökükkel a seregély-gyerekek,
de várok veréb lányokat és fiúkat,
meglesem őket fürdés közben az ablakon át,
de szexezés alatt lesütöm pilláim ; szégyenlősen, mint a csitri lányok
s már csúzlival őrködöm nyugalmuk fölött,
ha jön a kirafinált öreg szarka,
űzöm serényen ; lobogó hosszú farkát lődözöm kerek kavicsokkal ,
de hiába csörög mérgesen, végül is csak megunja a harcot
és repül tovább durcásan a vetés irányába.
Nem tudom, talán mégis virágot kellene tennem sírhátára
és elsiratnom áldozatom, de nem csak őt, hanem suhanc-korom
összes lepuffantott verebét is, mert látom már,
hogy ők is érnek annyit, mint bármelyik szárnyas,
vagyis “ a veréb is madár “, habár nyelvükkel
még meg kell barátkoznom s ki tudja : az is lehet,
hogy kedvükért megtanulok verébül...*

Vácrátót , 1982. május 24.

PONGRÁCZ ÁGNES

Könyörgő-ének

ne tarts magadon
nem leszek éked
hús-színű dalt írt
rólam a végzet
s nyüzsögve kukacok
peregtek húrokon

ne tarts magadon
nincs bennem semmi
meghalnom is kár lesz
kár volt megszületni
varjak közt élnék jól
feketén-szabadon

ne tarts magadon
mesékre vágyom
ha öledbe ülnék
látnám a világot
tündér-vakulásban
ölelj
vagy
ne tarts magadon

Rózsa 1981 100x120cm, o.v

BORSI ISTVÁN

A felnőttkor küszöbén

Minden szülő igyekszik ellátni jó tanáccsal a nagybetűs Életbe kilépő utódait, hogy könnyebb, boldogabb életet élhessen a feltörekvő nemzedék. De lám, a természet sokféle lényei különböző bölcseségeket tartanak fontosnak:

Útra kél a kis keresztespók fiúcska, búcsúzóul az édesanyja mind a nyolc szemébe néz:

-Fiam, viselkedj férfiként! Másnak keresztjét soha se vedd magadra!

Másnap a póklány távozik el otthonról, a küszöbön az anya így szól hozzá:

-Ne szövögess rózsaszín álmokat! Légy jó mindhalálig!

A fekete özvegy pedig így oktatja a saját lányát:

-Figyelmes legyél az első szexszel! Inkább arra készülj, hogy mielőbb fogjál férjet magadnak!

Nyúlapuka az élővad befogáskor a szállítókosci ketrecében szomorkodik, mikor meglátja a keréknyomban baktató gyermekét:

-Ne fuss az után a kocsni után, mely nem vett fel!

A sólyom fészekalja is kirepül. A tojó így szól a fiókához:

-Hess! Olyan boldog legyél, hogy madarat lehessen veled fogatni!

Szamárné így indítja az életbe a kissé karrierista csacsiját:

-Küzd fel magad mihamarabb a számlálórán, és hagyd, hogy lóvá tegyenek!

Zebraügyerek kesereg attól, amit az ő társai megértettek vele:

-Lehetsz te akár törvénytől is védve, biztos, hogy sokan átgázolnak rajtad!

Kishal utoljára még a pontymama mellé siklik, aki így szól hozzá, mikor elúsznak egy horgászcsali mellett:

-Nem tuti öröm, ha úgy érzed; „Na, kint vagyok már a vízből”!

A kis ganajtúró mestervizsgára készül, apja így kíván szerencsét:

-Kívánok neked egy nagy kalappal...

Házilégy depressziósan húzza be a kis nyú bábján a zipzárt:

-Légy szárnyaló, te kis szarnyaló! De nekünk csak szar ez az élet.

Éticsiga mama a fiának esküvőjén figyelmezteti a vőlegényt:

-Írjatok vagyonszerződést, de nehogy az új asszonyra írasd a házat!

Az alkoholista apa négykézlábra emelkedik az ajtó előtt saját piszkából, hogy távozó fiától elköszönjön:

-Most éppen nem tudlak megö...hukk... megölel...ni, de ezé' ne tegyél nekem szem...re hányást!

Fal 2009 120x120cm, olaj,vászon

KARAFFA GYULA

Szorul...

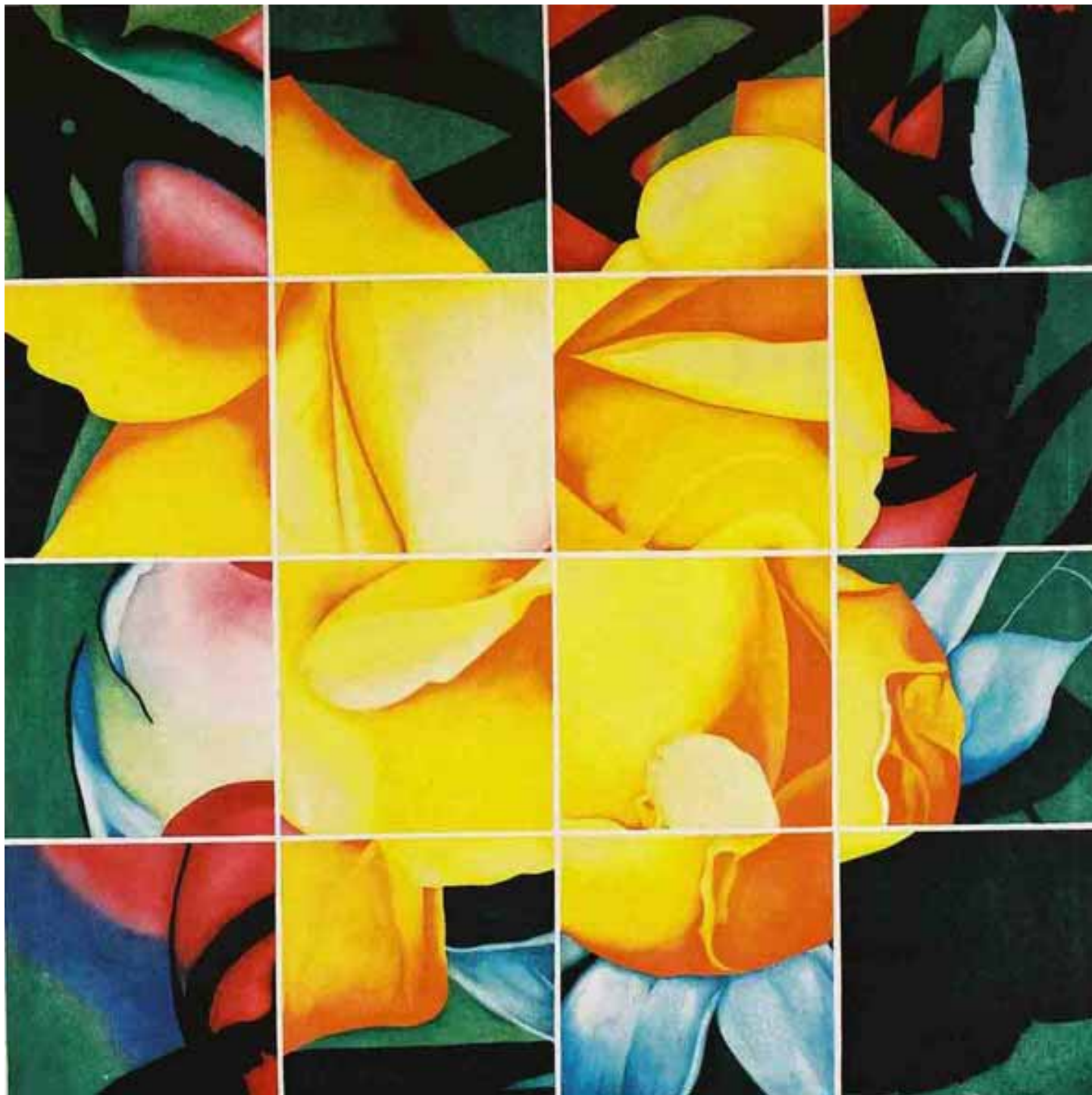
Vót eccer, hun nem vót, vót eccer egy folyó, minek az vót a neve, hogy Tisza. Messze esik ez Jerusálémtül, hol Jézus tanított, s Betlehemtül es, hol felnevekedett, de mégescsak kedves vót ez a folyó a főggyivel egybe a mi urunknak, a Jézus Krisztusnak. Ugyanis gyakorta járogatott errefelé, mán csak azér, merhogy ennél a folyónál s ezen a földön laktak a magyarok, kik igencsak kedvessek vótak a teremtő Atyaúrsten előtt, hát gyakorta kütte a fíját, hogy hírdesse nékik az evangyéliomot lelküknek üdvére, testüknek megerősítésére.

Így vót ez ama bizonyos napon es. Hogy mék napon? Hát azon, amikor Jézussal csufság esett meg ezen a földön. Hogy es vót? Elmesélem.

Történt eccer, hogy Jézus e földön csángált. S ha mán errefelé járt, gondolta, megnézi saját szemivel, vajjon valóságosan olyan szőke az a Tisza, miként a magyarok állították mindég es. Elért a partra, hát olyan szépen hömpölyögött, olyan szépen senderedett, olyan szépen fecsegett az a folyó, hogy nagyon megmelegedett tülle a Jézus szíve. Szép vót, na! Meg szőke es, ahogy leírták a magyarok, ugyanis úgy kavargatta a homokot, az iszapot, valóságosan megszínezte a vizet. Járogatott a Jézus, menegetett a partyán, de gondolta, mosmán át kellene menni valahogy túlra, s onnan es megnézni az ittenit, hogy onnan es olyan szépet mutat e, mint innen. Tanált es egy hidacsját, de az amolyan fahíd vót, abba az üdőbe csakis abbul rakták azokat. Jó beregi fenyőből, jó nyírségi tőgyből, meg jó szabolcsi akácbul. Álltak es azok százévekig, mígcsak ha valaki meg nem rongálta őket, vagy le nem bontotta később a Trijanon!

No, ahogy elindult errül az ódalrul, hát szembe éppen egy proseecció akart általgyönni, merhogy erre vót dóga, mentek éppen Márijapócsra a Szüzmárijához imátkozni. Oszt a híd közepin öszvetanálkoztak Jézusval. Akkora keresztet tartott maga előtt a proseecció első embere, akkora lobogókkal gyöttek a többiek, hogy észre se vették, oszt eccercsak leszorították Jézust a hídrul, bé a vízbe. Mit vót mit tenni, bévette magát a vízbe Jézus, azaz csak vette vóna, merhogy tudott ű a vízen járnai, hát most es kigyaloglott szép csendbe a Tiszaparra, de hajják, a nagy hitbuzgalmukba még aztat se vette észre a proseecció egy embere se. Nem es beszéltek azok Jézusval, se Jézus üvelük. A magyarok közt meg eltergett ennek az esetnek a híri, oszt ótán mán azok es gyakorta mongyák, ha valakivel valami rossz történlik, hogy:

„Szorul, mint Jézus Krisztus a hídon.”

Osztott rózsza 1973 90x90cm,o.v

KOVÁCS T. ISTVÁN

Rex őrnagy

-Na, hogy, s mint Szabó?-szólította meg a laktanyaudvaron az egyik katonáját Surányi őrnagy, a zászlóalj parancsnoka.
-Jól, s az Őrnagy elvtárs? - válaszolta a tömzsi kis zászlóaljkanász, mert a vidéki alakulat részben önellátó volt.
Az őrnagy megrázkódott a nevetéstől, amint továbbhaladt az irodája felé, pedig egyébként bosszús volt, mert mostanában meggyűlt a baja a legénységgel.
Közvetlen természete szerint nem szeretett keménykedni. Különben is, unta már a mundért. Néhány éve volt még ahhoz, hogy elérje a hívatásos katonák korai nyugdíjkorhatárát. Addig szeretete volna már kihúzni ebben a viszonylag csendes helyőrségben, ahol csak az ő egyetlen alakulata képviselte a Magyar Néphadsereget. Remélte, hogy legalább addig nem bolydul fel megint a rend a varsói szerződés valamelyik országában, amíg viselnie kell az egyenruhát. Mert abból a csehszlovákiai bevonulásból éppen elege volt hatvannyolcban. Hogy oda is minek kellett bemenni? Ha valakinek, hát nekünk magyaroknak biztosan nem lett volna szabad. Nade, erről meg még beszélni sem ajánlatos. Hm! Pláne a tisztiklubban. Mert bár lehet, hogy más is azt gondolja amit ő, de azért semmi sem biztos, gondolkodott el ezen időnként.
Ám úgy látszik, mostanában a tisztjei az ő jó szándékát is félreértik. A századoknál mintha nagyon meglazították volna a gyepelőt. Őszül az idő. Egyre rövidebb-rövidebb lesz az öregkatonák nadrágszíja, amiből mindennap levágnak egy centit a még letöltendő napokig. Mire az utolsó centiméter is elfogy, mehetnek haza a civilruháért.
A legtöbbjük már most sem érzi magát katonának. Az őrnagynak tudomása van arról, hogy az ébresztő után csak az elsőévesek mennek reggeli tornára, emezek meg tovább heverésznek az ágyakon. A reggelihez is szabálytalanul vonulnak. A századírnokot gyávának bélyegzik ha nem csal és nem ír hozzá négy-öt emberrel többet a napi étkezési létszámhoz, hogy aztán a többletből repetát követelhessenek a szakácsoktól.
A múlt héten meg azt kellett látnia, hogy az egyik szakaszt, beérkezve a gyakorlótérrel, az alakulótéren fegyelmezi a tiszthelyettes.
-Feküdj! Föl! Futás! Feküdj!-pattogtak a szigorú vezényszavai.
-Veres szakaszvezető, hozzám!-parancsolta .
-Mi történik itt?
-Őrnagy elvtársnak jelentem, a városon átvölülőben, nótát vezényeltem nekik.
-Na és?
-Azt énekelték, hogy: „Nézzétek, milyen csinos legények! Ajtó, ablak nyitva- tárva, minden kislány felcsinálva. Megjöttek a városi lövészek.”
Bizonyos fokig persze, megértette Surányi őrnagy a fiait, mert valamikor ő is volt kiskatona.
Emlékszik még a csínyjeikre. Bár az ő idejében még egy kicsit keményebb volt a katonaélet. A nyarakat sátoortáborban töltötték, de azért annak az időszaknak is megvolt a maga humora.
Egyik éjszaka, három libát loptak el a közeli tanyából és a délelőtti foglalkozás kezdetekor, kihasználva, hogy a velük gyakran kiszűrő szakaszvezető már elhagyta a sátrát, a ludakat becsempészték a ponyva alá. Mire véget ért a délelőtti gyakorlatozás, a sátor földje tele volt libaszivarral. Igaz, hogy utána egész délután zavarásza őket a szaki, de nem mondták meg, hogy ki volt a tettes.
Kis főtörzsőrmestert meg csak Puszillak főtörzsnek titulálták maguk között, mert egyszer, az őrszobán kihalgatták, amint a törzsőrmester barátját úgy üdvözölte a telefonban, hogy:
-Puszillak a kislaktanyából!

-Nade, mi volt ez ahhoz képest, amit ezek a mai öregkatonák művelnek!-fortyogott magában Surányi őrnagy. Vasárnap, a legtöbbjük kimaradást kapott. Civil ismerősei mesélik nevetve, hogy volt köztük egy láthatóan vagány természetű katona, aki egy liter borért fogadott a többiekkel, hogy ő, ott a város főterén, a nagy nyilvánosság előtt, mindenki szeme láttára leveti a csizmáját és a betonon összegyűlt esőleben megmossa a lábát. Meg is tette. Röhögtek rajta a járókelők. Aztán a sarki kiskocsmában közösen megitták a liter bort, meg annál is többet. Node, a kimaradás végén olyan ügyesen jelentkeztek a kapuőrsegnél, hogy egyáltalán nem látszottak pityókásnak.

-Na, most mit csináljak azzal a kapcabetyárral? Tudom, hogy melyik az. Egy környékbeli faluban lakik. Néhány hét múlva leszerel. Lehet, hogy gyakran találkozunk majd a városban. Ha most megbüntetem, aztán majd civilben kellemetlenkedik nekem. Pedig valahogy meg kellene fékezni-morfondírozott magában a parancsnok.-Mert a múltkor a Vasutasklubban is ő csinált botrányt.

Ki kellett küldeni a készültséget, mert telefonáltak, hogy egy láthatóan ittas katona az épület elé csalta ki a táncpartnerét és ott meg akarta erőszakolni. Igaz, hogy akkor két hétre bezárták a kóterbe, de amint Zsarnai főtörzs, a készültség parancsnoka elmondta, azért a lányért sem tette volna tűzbe a kezét.

Az eset árát most a többiek is fizetik, mert azóta megtiltotta a Vasutasklub látogatását. Valahogy mégiscsak rendet kell csinálni. Mi lesz, ha az ilyen eseteknek eljut a híre az ezredparancsnokságra? Vagy annak a híre, hogy a múltkor még akár hadbíróásra is küldhette volna az egyik élelmiszert vételező csoportot, mert útközben eladták a teherautó pótkerekét. Na, azok három hétig ültek azután a fogdában. Abból az első hetet csak kenyéren és vízen való étellel szigorítva, de biztos benne, hogy az őrszolgálatban lévő haverjaik minden nap rendes ételt csempészték be nekik a zárkába. Nem volt az másképp az ő fiatal korában sem. Ezt viszont nem kell észre vennie. Nade azért rendnek is kell lenni. Mert ha az öregektől ezt a lazaságot látják meg az elsőévesek, a következő esztendőben már velük sem lehet majd bírni.

Csak nehogy a hadosztálytól kapjak egy ellenőrzést míg le nem szerelnek ezek a csibészek. Mert ki tudja, miket szúrnának ki azok a főtisztek, akiknek egyéb dolguk sincs, mint a folytonos szőrözés.-rebbent meg a gondolattól, az irodája felé haladva. Két kedvence, a farkaskutya Rex, meg a korcs Bogár szaladt elé farkcsóválva. Itt, ebben az eddig nyugodt fészekben azt is megengedhette magának, hogy a kutyáit kényeztesse. Rex állapota már jó ideje aggasztotta, mert napról napra soványabbnak látta. Most, ahogy a két jószág hozzá szaladt, megdöbbenve fedezte fel, hogy a Bogár oldalára két keresztbe tett lábszárcsont, annak fölé meg halálfej van meszelve.

-Ki volt az a gazember?-háborodott fel hangosan a látvány hatására és mostmár elhatározta, hogy nincs pardon. Ezt keményen megtorolja. Előbb azonban még-gondolta-bemegy a gyengélkedőbe, megkérdezi az orvostól, hogy mitől fogyhat olyan gyorsan az ő kedves Rexije, miközben nem győzi enniával.

Pintér Jenő orvos-főhadnagy éppen egy kiskatona alhasán keletkezett hatalmas furunkulus felnyitására készülődött, amit a túl szűk csizmanadrág dörzsölt fájdalmasra. A fiú rákvörösen feküdt az asztalon, miközben az asszisztens főtörzsmesternő éppen a lágyékáról borotválta a szőrt. Két újjal függőlegesen kiemelte fölötte a hímtagot, s közben biztatólag mosolygott a betegére és oldani akarván a feszültségét, halkan odasúgta neki.

-Ne féljen, nem vágom le.

-Hát ezt a kelést meg hogy szerezte? Talán nem tisztálkodik rendesen?- mordult Surányi őrnagy a katonára, mert most mérges volt, és csalódott, szinte kereste, hogy mibe és kibe kössön bele.

-Jelentem, szűk a nadrág. És dörzsöli a hasamat -nyögdécselte a katona.

-Miért nem jelentkezett és kért bővebbet a szolgálatvezetőtől?

-Jelentem, jelentkeztem.

-És?

-Farkas törzsmester elvtárs nem adott másikat.

-Mit mondott, miért nem?

-Nem mondott semmit, csak kizavart az irodából.

-Még ez is-harapott ajkába a kapitány. -Na, majd adok én ennek a Farkasnak is, csak kerüljön elé -fogadta meg magában, miközben az orvos felé fordult, hogy a Rexikéje egészsége felől tudakozódjon. Elvégre, ha emberorvos is, csak tud valamit mondani.

-Őrnagy elvtárs jelentem, az a kutya nem beteg - válaszolta parancsnoka érdeklődésére a doktor - hanem...

-Hánem? - nézett rá kérdően az őrnagy.

-Tudvalevő, hogy a Rexi mindenkinek szolgálatkészen visszaviszi az eldobott tárgyakat.

-Tudvalevő.

-Már akartam is jelenteni.

-Hagyjuk a szolgálati formulát. Mondd, hogy mi van.

-Hát, az van Őrnagy elvtárs, hogy ahány katona meglátja, az mind eldob neki valamit, még hozzá jó messze. Rexi meg fut utána és visszaviszi. Nade, ez még nem elég. Azt látom innét a gyengélkedő ablakából, hogy már szétfűrészelt vastag fatörzs darabokat is dobálnak neki. Az a szegény kutya meg örülten küszködve vonszolja oda a lábaikhoz. Ezt a játékot naponta többször is megismétlik vele. Ezért fogy az a szerencsétlen jószág.

-Igen?-rikkantott egyet és vált olyan rákvörössé Surányi őrnagy, hogy még a műtetre váró kiskatona is belesápadt és csak fokozódott az izgalma. Zavarában hol a szemérmét kívánta volna elrejteni, hol meg a készülődő orvos kezében ijedően csillogó szikére sandított. Százszor is megbánta már, hogy vizsgálatra jelentkezett. Majdcsak kifakadt volna az a rohadt kelés, ami pechjére pont ott, azon a kényes helyen keletkezett.

-Na várjatok csak! Majd adok én nektek! -ment az irodájába a zászlóalj haragos első embere és magához rendelte a másnapi ügyeletes tisztet.

-Főhadnagy elvtárs! -adta ki a parancsot.-Tudomásom van arról, hogy ébresztő után az öregkatonák nem jelennek meg a reggeli tornán. Holnap, az ébresztő után, ellenőrzi a körleteket. Akiket még az ágyban talál, azokat öt percen belül teljes menetfelszereléssel sorakoztatja az udvaron. Jelenti nekem, hogy a díszes kompánia fogadásomra készen áll.

-Értettem- válaszolta a tiszt és másnap reggel Surányi őrnagy kiállt a majd százfőnyi legénység elé.

-Na, idefigyeljenek!-kiáltotta feléjük.-Tudomást szereztem arról a disznóságról, hogy maguk nem járnak reggeli tornára. Véssék az eszükbe, hogy amíg itt vannak a hadsereg kötelékében, addig a szolgálati szabályzat ezt is előírja. Aki nem tartja be, azt nem engedem haza a civil ruhájáért. Meghosszabbítom a szolgálati idejét. Minden reggel a tornakertben akarom látni magukat. Érthető? Most pedig -fordult oda a csapatügyeletes főhadnaghoz -én elutazom a hadosztály parancsnoksághoz, ahonnan estére jövök haza. Addig ezek az emberek az ebédidő kivételével, itt az alakuló téren menetgyakorlatot folytatnak. Végrehajtani!

-Értettem-tisztelgett feszesen a főhadnagy. A katonák pedig elszörnyedtek.

-Mi lelte az őrnagyot? Nem volt ez ilyen.

-Lépés, indulj! -vezényelt a tiszt, és a menet halk méltatlankodással elindult, körbe-körbejárva az alakulóteret. A déli harangszó is megkondult már a főtéri nagytemplom tornyában. Az elsőévesek a gyakorlóteret is megjárták időközben. Onnan beérkezve, röhögve figyelték a büntető alakulat vezeklését. A rövid ebédidő után újra sorakozót vezényelt a főhadnagy és közölte, hogy az őrnagy elvtárs a vártnál hamarabb tért vissza. Mindjárt idejön. Azt ajánlom,-mondta- hogy fogadják őt nótás, katonás jókedvvel, hátha akkor megenyhül és elengedi a délutáni menetelést.

-Lépés, indulj!-vezényelt egy tizedes.-Három-négy!

„-Tisza vize zavaros,
a két partja de sáros.

Nehéz ott a harcászati gyakorlat” -zendítettek rá a legények.

-Nóta állj! Egység állj! Fogadás közepről!-kiáltotta a főhadnagy, mikor Surányi megérkezett.

-Na, ezt már szeretem -jelentette ki az őrnagy. -Amiért ilyen katonásan fogadtak, most az egyszer még elengedem a további büntetést -jelentette ki, valamelyest megenyhülve.

-Megígérik, hogy ezután betartják a szolgálati szabályzatot?

-Igeen!-harsogták kórusban.

-Nade, ha még egyszer valakit én elkapok, hogy ágyban hever az ébresztő után, azt garantálom, hogy megbánja, mert az a többiek leszerelése után is a fogdában kaparja majd étlen-szomjan a falat. Érthető?

-Igeen!- felelt megint a kórus, de azért volt, aki a fogai közt azt morogta: -Meg az öreganyád.

-Remélem, hogy még civil korotokban is megemlegetitek, hogy ez a bűdös disznó Surányi, utoljára még egyszer kicsesztet veletek.-folytatta az őrnagy, majd békülékenyebbre váltva a hangját, azt mondta:

-A kutyáimat meg ne zavarássátok, ...sszátok meg. Az a szegény Rex már csontsoványra fogyott. Meg sem kérdem, hogy a másikat meg ki festette be. De, ha még egyszer merészelné valaki, én annak itt a laktanyaudvar kellős közepén rúgom szét a valagát!

-Na, oszolj, csibészbanda!

A katonák ekkor értették meg, hogy miért volt ez a kibabrálás. El is nevezték maguk közt Surányit Rex őrnagynak.

Rózsa 1972 100x90cm,o.v

VÉGH JÓZSEF

Patak történetéhez

Patak község neve 1255-ben a tatárjárás után IV. Béla király idejéből származó oklevélben szerepel először. Az iratok alapján megállapítható, hogy a település a vízfolyásáról kapta a nevét, és az esztergomi érsekség birtoka volt. A középkorban jelentékeny hely volt. 1434-ben már városi kiváltságokkal bírt. A XV. század elején a magyar király birtokában találjuk. 1421-ben Szécsényi László vette zálogba 5000 forintért. Később, Dejtárral együtt, Palóczi György esztergomi érsek vette zálogba, kit 1436-ban e birtokokba is iktattak. 1438-ban Albert király Zsigmond utódja Patakot és Dejtárt örök adományul az esztergomi érsekség birtokába juttatta. A kiadott oklevelek szerint 1397-től a török hódoltság idejéig önálló plébániával rendelkezik. Sajnos az első plébános neve ismeretlen. A község gyors fejlődésnek indul, példaként említhető, hogy 1431-ben városi kiváltságokkal rendelkezik. 1598-ban pedig Vásáros Patak néven említik. Drégely várának elfoglalása után a templom és a plébánia is elpusztult, a lakosság elmenekült. 1634-ben a kiküldött vizitátor Apáti Márton Patakon járva írja: A Pataki plébániának nincs semmi jövedelme, felszerelése, sőt maga a templom is le van rombolva. Patak község valószínűleg Vadkert filiája, azaz leányegyháza lesz. Az első pataki presbiter lelkész Kecskeméti Bálint, akinek a nevével találkozunk. Meg kell említenünk, hogy 1668-tól 1700-ig az úgynevezett licentiátussal (tanításra jogosult személy) rendelkező prédikátorok látják el a községet. 1634-ben a virágzó mezővárosból már csak 5 adóköteles ház került összeírásra, míg 1598-ban, mikor Vásáros Patak néven szerepelt, 31 adóköteles házzal került összeírásra. Így nem csoda, hogy elveszítette mezővárosi rangját, s visszasüllyedt a jobbágyfalvak sorába. Az úrbéri rendezéskor továbbra is az egyetlen földesúr az esztergomi érsekség, aki szokatlan megoldást alkalmazott, ugyanis a házas zselléreknek is juttatott némi szántóföldet a községben. A jobbágyfelszabadításkor a falu lakosai és az esztergomi érsekség, mint földesúr, nem tudtak békés úton megegyezni. A vita tárgyát minden bizonnyal az úrbéres jobbágy és zselléreltek száma képezte. A pert lezáró ítélet a mai napig nem került elő. 1785-ben Patakon 110 házban 127 család, illetve 816 fő lakott. Ez azt jelenti, hogy egy lakásra 7,4 fő jutott. Oktatásügy: az első hitelt érdemlő adat a falu oktatási szerkezetére Mária Terézia 1777-ben kiadott rendeletét megelőző országos felmérés időszakából, vagyis a XVIII. század 70-es éveinek elejéről származik. Aminek a lényege: az állam által irányított, egységes felépítésű iskolarendszer. A községben 1772-ben 20 tanulónak oktatták az írást, olvasást. Az első tanító neve Molnár György, aki a Hont vármegyei Nyékről származott. A tanító jövedelme a következőkből tevődött össze: A falu lakosai 4 köblös szántót vetettek el neki, ezen kívül minden jobbágytól kapott 1/2 pozsonyi mérő búzát, a házaspároktól 25 dínárt, tanulóként pedig 1 forintot. 1876-77-ben a falu 4 osztályos római katolikus népiskolájában Mohay Gyula tanító 63 leánynak, ugyanannyi fiúnak oktatta a hit- és erkölcsstant, írást, olvasást, számolást a 10-es számrendszerben, földrajzot, történelmet és az új mértékeket. Az 1848-as szabadságharc nem volt különösebb hatással a község életére. Két alkalommal volt nagy kolerajárvány a községben 1866-ban és 1873-ban. Szintén két ízben pusztította tűzvész a községet, 1882-ben és 1905-ben. Az 1930-as világválság a községben is éreztette hatását. Nagy volt a munkanélküliség, a kereset csupán a létfenntartást biztosította. A középparasztág eladósodott. A nincstelen agrárproletárok pedig máshol kerestek munkát. A II. Világháború alatt a községben harc nem volt. A község felszabadítása 1944. december 9-én történt. Ez időben 5-6 kiskereskedelmi bolt, 5 kocsmá működött a községben, szinte valamennyi magánkézben. 1945 tavaszán eléggé nehéz körülmények között indult meg a mezőgazdasági termelés. Az állatállományt hol a német, hol az orosz tizedelte meg. Mindezek ellenére 1945 tavaszán 100 igénylő között 260 kat. hold földet osztottak szét. 1949-ben megalakult az első mezőgazdasági szövetkezet 50 taggal. A falu többi lakója egyénileg gazdálkodott. 1960-ban újjáalakult a termelőszövetkezet 292 létszámmal. Ebből 92 tag, 120 járadékos és 64 fő alkalmazott volt. A szövetkezet profilja gabonatermesztés, állattenyésztés (hús-és tejhasznosítású) később a bogyósgyümölcs termesztése. A község közigazgatásilag a dejtári körjegyzőséghez tartozott 1949-ig. 1950. október 22-én megválasztották az új hatalmi szervezet tagjait a tanácsstagokat, 30 tanácstagot és ezekkel egyenrangúan 30 póttagot. A községben 1948-ig római katolikus egyházi iskola volt. A tanfelügyeletet az esztergomi egyházmegyei tanfelügyelőség gyakorolta. A jelenlegi iskola 1965-ben épült négy osztállyal. Az óvodában ekkor 40-50 gyermek járt, 2 óvónő felügyelete mellett. 1945 előtt egy állami népművelési intézmény volt a községben, a Levente Egyesület. Emellett két egyházi un. Kalot, Katolikus Legényegylet és a Kalász, Katolikus Leányegylet működött.

Nevezetességek, látnivalók

Műemlék jellegű kőhíd

A községben a középkorban fontos utak keresztezték egymást, s a kőhíd helyén előzőleg erős, gerendákból ácsolt híd állt. A mai kőhíd 1800 körül épült, mellvédjét később emelték. A Rákóczi úton, a Derék patak fölött áll. Háromnyílású, 3,45-3,5-2,6 méter fesztávú boltozatokkal. Teljes hossza 22 méter, pályaszélessége 5 méter. A mederpillérek a dél-keleti oldalon jégtörőkkel készültek. Mellvédje kőből falazott és kőlappal fedett. A híd anyaga romhányi homokkő.

Nepomuki Szent János kápolna, műemlék jellegű

A pataki plébánia Canonica Visitatiója szerint a kápolna a község egy részét elpusztító tüzeset után 1860-ban épült, barokk stílusban. A kisméretű kápolna – szélessége 3,5, hossza 4,25 méter – a Derék patak hídjához áll. Főhomlokzatán fakeretes, szegmentíves ajtó, felette lekerekített szélű ablak látható. A homlokzatot a körbefutó, kihajló párkány fölötti barokk oromzat zárja le. Az oldalfalak díszítés és ablak nélküliek, a szentély szegmentíves záródású. A belső teret kolostorboltozat fedi, egyszerű fa oltárán Nepomuki Szent János szobra áll.

A római katolikus templom

A plébánia története: a templom építése 1731-ben kezdődött. Az építető az esztergomi érsekség, mint kegyúr. A tervező neve ismeretlen. A templom benediktálása 1801-ben Advent első vasárnapján történt. A templom a Szentháromság tiszteletére épült, 1937-ben bővítik és a belső festést végzik el a templomban. A mennyezeti kompozíciót és a négy evangélista képét Márton Lajos festőművész készíti. Ez időben a község plébánosa dr. Budai János. Növeli a templom értékét a ruszicai márványból készült főoltár. Készítője Karl Ferenc József. A főoltárképet, ami jelenleg a plébánián látható, Vaszari János festette. A régi oltárkép helyére került freskót, amely az utolsó vacsorát ábrázolja, Kaszás Gyula festőművész készítette. Az akkori plébános Tarnai Béla. A templomnak négy harangja van, melyből három 1978-tól villany meghajtással működik. Az anyakönyvvezetés 1714-től működik.

A tájház

Patak hírességei

Kaba József körjegyző Születési hely Patak, Nógrád vm. Születés ideje 1915. IX. 10.

Nagy Ferenc orvos Születési hely Patak, Nógrád vm. Születés ideje 1929. XI. 27.

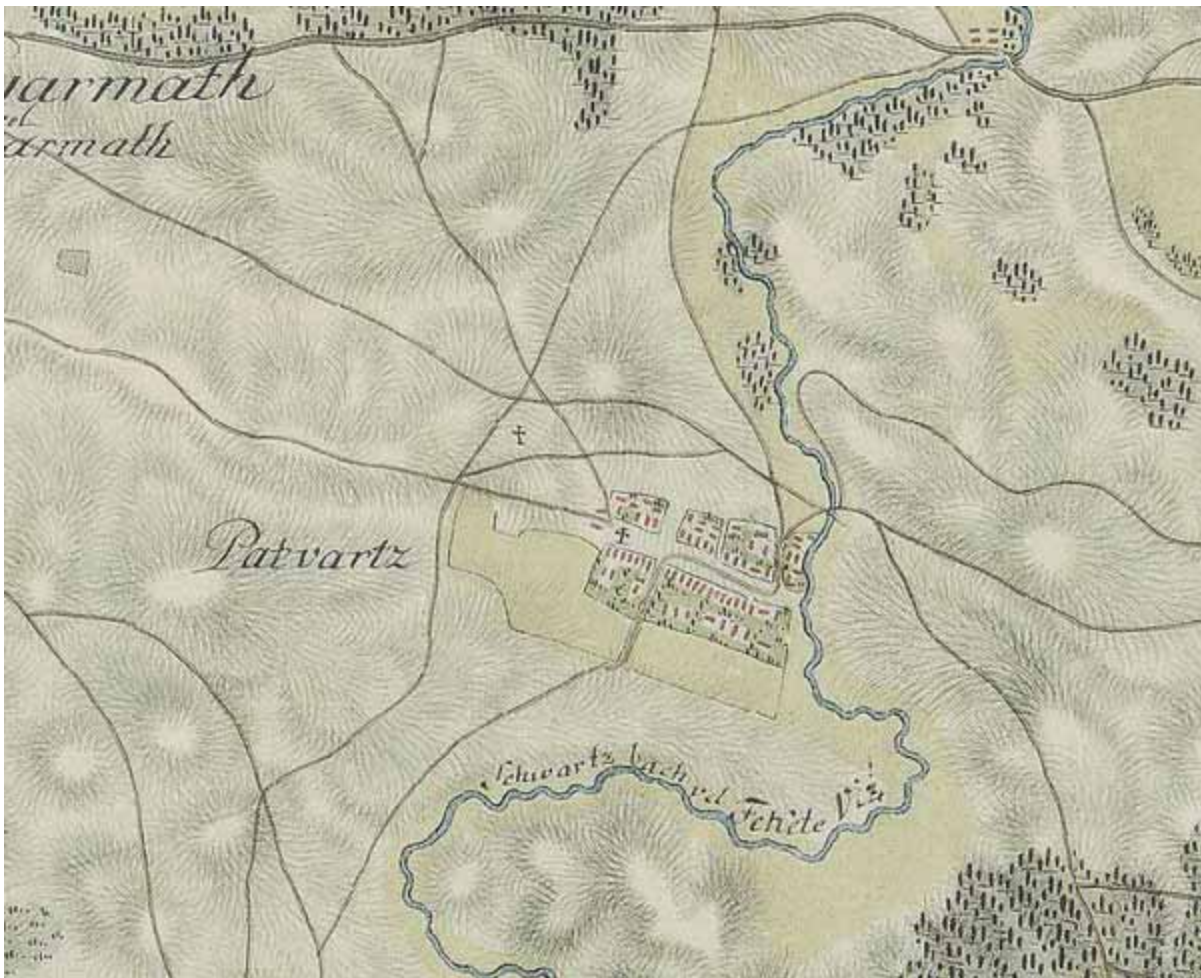

Üdvözlét Nógrádpatakról.

Patvarc történetéből

A falu szélén, Szent-Ivány Anselm emlékköve mellett gazdag őskori leletek kerültek felszínre, melyek részben a Magyar Nemzeti Múzeumban vannak.

A honfoglalás idején a szlávok az Ipoly völgyében laktak a legsűrűbben. A község nevét a szlávok adták, mely arra utal, hogy a település a honfoglalás idején Patvarc néven ismert volt. A Patvarc egyelemű tulajdonnév. Első nyelvi emlék 1335-ből származik, ahol Potvorch-ként volt olvasható. Tulajdonképpen egy Potvor nevű személy emberei, Potvorék. A szláv Potvor személynév etimológiailag azonos a magyar patvar főnév szláv előzményével. Patvarc Balassagyarmat szomszédságában fekvő kis község. 1460-1468 idején a szécsényi uradalomhoz tartozott. A XVI. század közepén szintén behódolt a töröknek és az 1562-1563. évi török adórajstromban nyolc adóköteles házzal van felvéve, 1579-ben tizenegy adóköteles házzal írták össze. Ekkor a nógrádi szandzsákhöz tartozott. A XVI. század végén elpusztult, s még az 1715-1720. évi összeírásból is hiányzik. 1770-ig azonban ismét benépesült, s az úrbéri rendezéskor Kubinyi Antal, Bossányi Ignác és a Prónay örökösök voltak a földesurai.

Az I. katonai felmérés térképén

1799: "Patvarcz. Magyar és tót falu Nógrád Vármegyében, földes Urai B. Prónay, és több Uraságok, lakosai külömbfélék, fekszik Balassa Gyarmathoz közel, mellynek filiája, határja sovány, vagyonyjai selejtesek, harmadik osztálybéli." 1826-ban pedig a híres Szent-Iványi Anselm volt a birtokosa, kinek emlékéért a falu végén lévő dombon felállított emlékkő őrzi.

1851: "Patvarcz, tót falu Nógrád vmegyében, 178 kath., 307 evang. lakossal. Utolsó posta Balassa Gyarmathoz 1 órányira. Földje homokos. Földes ura Szentiványi Anselm, kinek itt ékes lakhelye, s malma van."

Szent-Iványi Anzelm 1854-ben meghalt. A gazdaságot felesége, Jezerniczky Katalin vette át, aki férjhez ment báró Pongrácz Istvánhoz. Majd haláluk után a patvarci gazdaságot Pongrácz Anzelmné irányította 1882-ig. 1882-ben Zichy Nándorné megvásárolta a volt Szent-Iványi család patvarci birtokát. Az 1894. évi egyesítés után két lányának férje, Mailáth Géza és Buttler Ervin tulajdonába került a birtok. Patvarc a későbbiekben Mailáth kézen maradt. A község a XIX. század közepéig megőrizte együtcsás jellegét. Változás 1920-ban és a II. világháború után, 1980-ban történt, amikor először tizenkettő, majd hatvankettő új házhelyet parcelláztak ki.

A község 1950-ig a szügyi körjegyzőséghez tartozott. Majd 1950. október 26-án megalakult a patvarci Községi Tanács, ekkor a falu önálló lett. 1973. január 1-től a községet Balassagyarmathoz csatolták, ezzel Patvarc az önállóságát elvesztette. A Magyar Népköztársaság Elnöki Tanácsának községegyesítéséről szóló 17/1972. számú határozata a balassagyarmati járáshoz tartozó Ipolyszög, valamint Patvarc községnek Balassagyarmat várossal Balassagyarmat néven történő egyesítését rendelte el. Közigazgatási önállóságát az 1990-es évek elején kapta vissza.

Nevezetességei

Harangláb

A templom közelében álló népies barokk harangláb a XVIII. század második feléből származik.

Majláth-kastély

A kastély eredetileg a Szent-Ivány család számára épült klasszicista stílusban 1830 táján, majd 1880 körül a Mailáth család vásárolta meg. A kastélyt még a korábbi, de az új tulajdonos is átalakította, mai romantikus jellege a XIX. század második felében alakult ki. Földszintes, eredetileg téglalap alakú, kettős manzárdtetővel fedett, alapincézett épület. Udvari homlokzatán kosárfélmű kapubejáró található. Az épület nyugati oldalfalához a későbbi korokban keskenyebb szárnyat építettek. A helyiségek teknőboltozatosak, melyek dongaboltozattal fedett középfolysóról nyílnak. Az államosítás után több funkcióban használták, majd magántulajdonba került.

A római katolikus templom

A neogótikus templomot 1858-ban építették, s eredetileg kriptakápolnának szánták. Kriptájában a Szent-Ivány, Szügyi és Simonyi család tagjai vannak eltemetve. A kis kegyhely egyhajós, nem keletelt. Szentélye a nyolcszög három oldalával záródó, a hajó és a szentély sarkain, a bejárat két oldalán támpillérek helyezkednek el. A kapu pálcátagos kerettel készült, ablakai csúcsívesek. Főhomlokzatát neogótikus konzolokra helyezett huszártorony zárja le. A sekrestye a hajó déli falához csatlakozik. A hajó egy boltszakaszból áll, mind a hajót, mind a szentélyt csillagboltozat fedi. Egyszerű fa karzatát két falpillér tartja. A templom alatt kripta található. A szentély külső falán emléktáblák vannak elhelyezve.

A patvarci római katolikus templom

Patvarci hírességek

Gyurján István egyetemi tanár Születési hely Patvarc, Nógrád vm. Születés ideje 1935. IX. 26. biológus,

Pongrácz Anzelm képviselő Nemesség szentmiklósi és óvári br. Születési hely Patvarc, Nógrád vm. Születés ideje 1870. I. 12. Halálóási hely Bp. Halálóási ideje 1907. IX. 23. országgyűlési

Schmiedl H. János gyáros Születési hely Patvarc, Nógrád vm. Születés ideje 1858. XI. 20. Halálóási hely Győr Halálóási ideje 1936. V. 16.

Schmoll Endre altábornagy Születési hely Patvarc, Nógrád vm. Születés ideje 1894. IV. 17. Halálóási hely Braunau Halálóási ideje 1949. V. ?

Pongrácz István főrend Nemesség szentmiklósi és óvári br. Halálóási hely Patvarc Halálóási ideje 1865. X. 12.

CSÁKY KÁROLY

Zsoltár helyett

Te vagy,
Uram
a rejtett s a jelen-
való
egyidőben.

Rejtett,
de nem rejtekező,
hisz jelet hagytál
gyökérben és fűszálban,
virágillatban és madárdalban.

Része lettél
mélységes vizeidnek,
benn lakozol égis nyúló hegyeidben;
bátorítasz az ölelésben,
megbékítesz a haldoklásban s a halálban;
figyelsz minket a kozmosz rejtekeiből,
kínjaink bugyraiból.

Ott állsz a vigalmak határszélén,
szomorúságok szigetein,
öbleiben a reménységnek.

Mindenből befogadhatunk téged,
Uram,
mert
mindenünnen közeledsz,
ha hittel
hívunk,
és miénk lehetsz örökre
a túlsó parton is.

2010. május 30-31.

Káderlap

Szép szóval oktatni
hiába próbál-
kozott,
inkább
megfutamodott,
mert
megfuttatták
bunkókkal és doronggal
a csőcselék.

Az ököljogot,
a cselt s a vedlést
nem tanulván,
maradt csak
gyenge tanítvány;
mestere így
elvetemült nyájának
nem lehetett.

Lenni se Jónás
se Júdás
nem akart;
csendesen félrevonult csak
védtelen rejtekébe,
hol kakasszóig imádkozott,
nehogy megtagadja
Mégváltóját
virradat után.

2010. május 30-31.

CSAPÓ LAJOS

Száguldó szekéren

Vasveretes az éj, zokog a szél,
Egy rossz szekér rohan velem,
- Kínos könyörtelen.

Bejárva sorsom görbére taposott útját,
Húzzák, lobogó sörényű mének,
- Vörös vergődések.

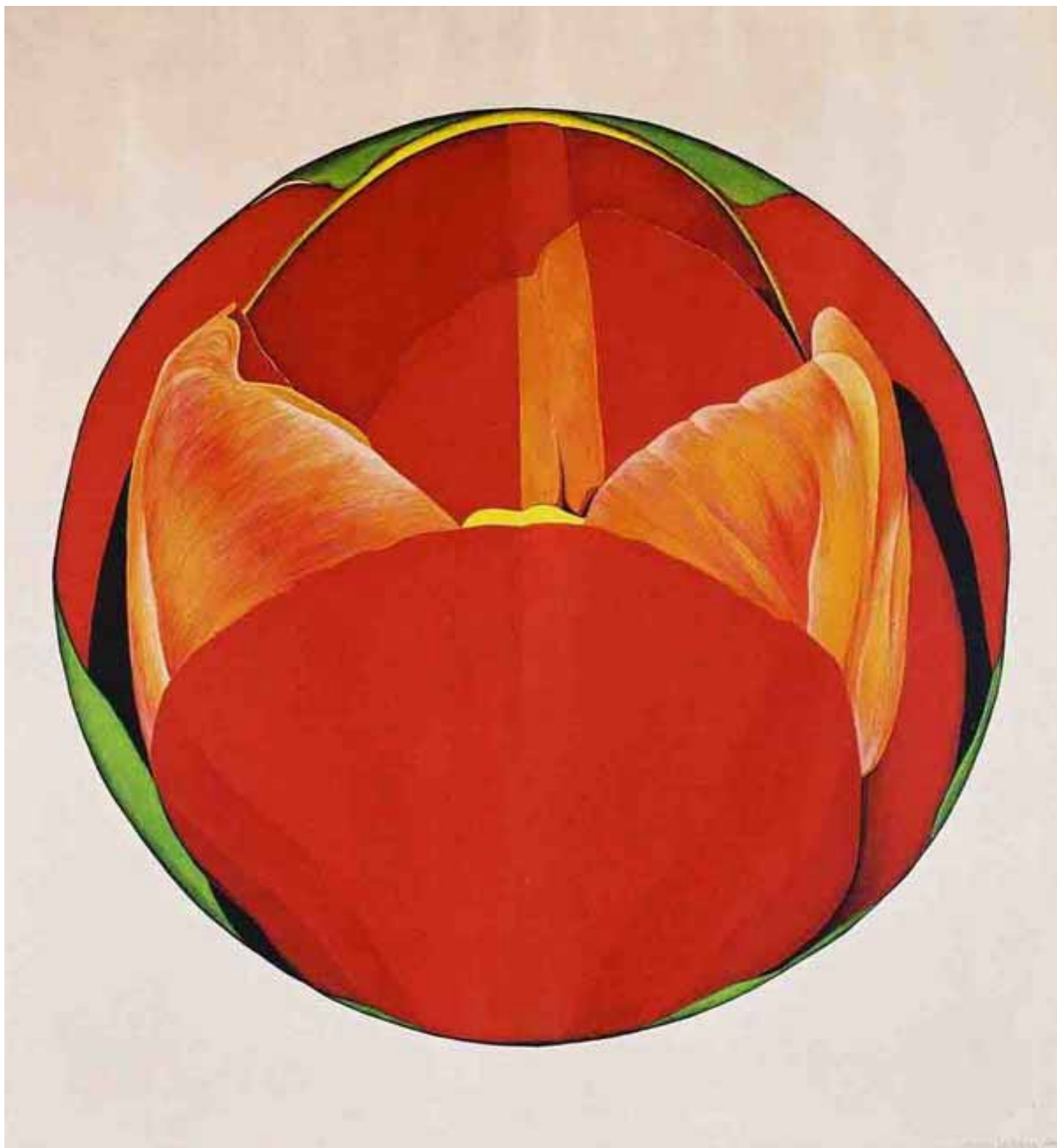
Fülemben dobol a vér, örült kacaj kísér,
Kísértetként sírnak, kusza, meddő álmaim,
- Elvetélt vágyaim.

Fekete üszök és halálparfőm száll,
Hazug csókok emléke kísér végig,
- És felszáll az égig.

Voltam kis álmok nagy öröltje,
Fojtott dühöm végtől dübörgő,
- Feszülő, nyútt erő.

Mint tört árbocú gályák zord tengeren,
Bukdácsolnak akarásaim,
- Harcostársaim.

A piros öröm fekete füst lett,
Mire elérte tétova kezem,
- Vége. Megérkezem.

Planéta virág. 1972.100x90 cm. olaj, vászon

KŐ-SZABÓ IMRE

Katonatörténetek

A rangjelzés

Gergő túl volt a katonai szolgálaton, már vagy tíz éve. Tudta, hogyha valami baj lesz a seregben, őt csak tartalékosnak vihetik be, de azt sem hosszú időre. Így, ebben a tudatban megnyugvással élte életét, abban a Nógrád megyei kis faluban, ahová tanárnő feleségével költöztek pár éve. A seregben az ősz hozta mindig a változást, olyan volt az öreg katonák leszerelése, mint az őszi falevélhullás. Ilyenkor levetették az agyon hordott és izzadságtól és szagától keményre dermedt molinót, meg a gimnasztyorkát. Hozzá igazították a kvargli illattal vetekedő és a nyáltól fényesre suvickolt csizmapárt. Leadták az agyonlajozott dobtáras géppisztolyt és felöltöztek az otthonról csomagban, egy bájgli kíséretében elküldött civil ruhába. Abba a ruhába, melyet bevonulásuknál, két évvel ezelőtt levetettek. A két év változása csak abban mutatkozott, hogy többségüknél a nadrág szára bokáig ért és a zakót, mintha kinőtték volna kissé. De ez egyetlen civilvé vedlett katonát sem érdekelt, a civil lét, a szabadság volt a fontos. Gergőt harckocsiparancsnoknak képezték ki, hogy látsszék rajta parancsnoksága, adtak neki egy krumplivirágot. Ez egy ici-pici csont csillagot jelentett és a megszólítás ehhez a jelzéshez örvezető volt. Neki a seregben már nem kellett a felmosóronggyal a fekete-fehér kövezetű, sakktabla kinézetű körletben, a tisztaság érdekében sakkozni. Gergő tehát élte jól megszolgált civil életét, amikor egyik éjszaka, úgy éjfél után, bezörgettek az ablakon. A tanácselnök volt és kérte, hogy húsz perc múlva az irodájában, tartalékos katonai szolgálatra jelentkezzen. Félálomban, hirtelen nem is tudta mihez kapjon. Régi tapasztalat szerint egy nejlonszatyorba beledobta a szappantartót, a borotvát, fésűjét és megjelent az elnök irodájában. Ott már négyen, hasonló korú, kiszolgált fiatal várakozott. Perceken belül előkerítettek egy üres, nyitott platós teherautót a helyi tévesz telepéről. Erre ugrottak fel mind az öten, hogy eleget tegyenek hazafias kötelezettségüknek, szolgáljanak a seregben. Lassan bedöcögtek az éj leple alatt a közeli harckocsizós laktanyába. Első lépés volt az adatok egyeztetése, létszámba vétel, melyet egy szolgálatos kiskatona ejtett meg. Aztán jött egy alhadnagy és közölte velük, hogy most ők tartalékos katonák és a harckocsizó egységénél töltőkezelői beosztásban vannak. Ez annyit jelentett, hogy a T-54-es harckocsi négy fő személyzete közül nekik az a feladatuk, hogy harci helyzetben, minden lövés után újra töltsék a harckocsi ágyúját. Nem kis feladat, mert itt egy skuló olyan nyolcvan-száz kilót nyomott. Gergő gondolta, ha ezt most itt, valami nagy hazafias hévvel teszi, akkor pár hét alatt a bicepse olyan nagyra dagad, mint egy olimpiai kalapácsvetőnek. Azért nem akart annyi időt az edzésre szánni, szerényen, pár nappal is beérte volna. Rájött, mivel nincs időtartamra vonatkozó ismerete, teszi azt, amit mondanak. Első lépésként kivitték őket a közeli erdőben lévő megindulási állásokhoz. Itt olyan ötvenméterenként helyezkedtek el a harckocsik, bent álltak az erdőben a fák alatt. Álcázott minőségben. Szétosztották őket, egy-egy harckocsihoz. Ekkor lehetett olyan hajnali három óra. Bemutkoztak egymásnak és ültek a harckocsi tetején. Egyszer csak jött a hír: - Jön a politikai tiszt! Mindenki beugrált a helyére. Gergőnek mondta a parancsnokot alakító katona, hogy próbálja egy gyakorló lőszerrel betölteni az ágyút. Megpróbálta a rekeszekből kikapni, meg kellett kapaszkodnia, mert nehéznek bizonyult, némi erőfeszítéssel aztán mégis sikerült az ágyút betölteni, harci helyzetbe hozni. Ekkor ért a politikai tiszt a harckocsihoz. Bekiabált: - Töltőkezelő, dugja ki a fejét! Gergő kidugta, szalutált és mondta: - Tartalékos töltőkezelő, jelentkezem! – Mit csinál? – kérdezte. – Töltök! – volt a válasz. – Pártag maga? – kérdezte a tiszt. Gergő elbizonytalanodott, de tudta, illetve megtanulta, hogy a seregben a gyors döntés felér egy győzelemmel. Így jelentette: - Igen! – Helyes! – mondta a politikai tiszt és hozzátette: - Töltsön tovább! – és elment, bizonyára megnyugodva, hogy ez a szakasz a harci felkészültségen túl, politikailag is megbízható.

Később jött a századparancsnok, fürkésző léptekkel, majd megkérdezte Gergőt, hajnali háromkor, amikor még a léptek is harmatosak voltak: - Reggelizett már? Erre katonai észjáráshoz szokott agya, mindjárt válaszolt is: - Még nem, nem volt időm! Gondolta, nem utasítja el az esetleges villásreggelit. Ilyen feltételekkel még tényleges katona korában sem várták. Már úgy kezdte érezni, hogy talán el is kényeztetik. A századparancsnok mindjárt utasítást is adott, hozzanak a tartalékosnak reggelit. Az egyik kiskatona futólépésben távozott és egy kis idő múlva egy nagy kenyérral és vagy négy húskonzervvel érkezett. Gergő ugyan sokallta az adagot, de elfogadta, mert már régebről tudta, jobb, ha van tartalék, az legalább biztos. Mert ugye nem lehet tudni, mikor lövik ki a hadtápot és akkor itt állnak kaja nélkül.

A délelőtt olyan katonai semmittevással telt el itt az erdő szélén. Később kisütött a nap és melegénél máris jobban telt az idő. Dél körül lefújták a gyakorlatot és a harckocsik visszaindultak a laktanyai telephelyre. Aztán úgy estefelé az ügyeletes tiszt kiadta a parancsot, hogy a tartalékosok varrják fel a korábbi katonai rendfokozatoknak megfelelő jelzéseket. Ahol Gergő teljesített szolgálatot, abba a században négy ilyen, hozzá hasonló öreg baka volt, akik kénytelen szolgálatot teljesítettek. Az egyik ilyen sorstárs katona civilben vízvezeték szerelő volt, a másik traktoros, a harmadik a kisebbséghez tartozó, fekete fiú és Gergő, akit csak úgy neveztek, hogy az irodista. Gergőnek könnyű dolga volt, mert csak egy-egy csontcsillagot kellett felvarrni a zubbonyára. Hasonló jelzése volt a traktoros fiúnak is, a vízvezeték szerelő nem mozdult, a többiek értetlenül nézték, ő mondta, hogy neki üres a parolija, mert sima honvéd a rendfokozata. Így el is viccelődtek egymással, hogy a seregnek nem kellett magas zsoldot fizetni ezekre az egyszerű jelzésekre. Közben észre sem vették, hogy a kisebbséghez tartozó, fekete fiú eltűnt. Nem is tulajdonítottak neki nagy jelentőséget, csak akkor gyökerezett a lábuk a körlet cement padozatába, amikor ez a srác magabiztosan, őrmesteri vállapokkal bevonult a körletbe. Felmérte a helyzetét és beszédét magasabb hangnemben kezdte. A többiek egymásra néztek, de mielőtt szólhattak volna egyetlen szót is, bekiabáltak az ajtón: - Riadó! Innentől kezdve mindenki futott a tartalékos beosztásának megfelelő irányba.

Alázatosan jelentem!

Páncélos alegységnél teljesítettem a tényleges katonai szolgálatomat. Ez még akkor volt, amikor a seregben T 34-es harckocsik voltak rendszeresítve, időben 1957-et írtunk. A kiképzés, a kiképzési tervnek megfelelően zajlott. A század által végrehajtott lögyakorlaton vettünk részt Abasáron, mert ott volt egy harckocsik által látogatható lőtér. Pechesek voltunk, mert a lövészet idejére kifogtunk egy kiadós, esős hetet. Ez azt jelentette, hogy a tankok, népiesen nevezve őket, alaposan sárosak lettek. Még az oldaluk csak-csak, azt könnyen le lehet ott mosni, de a láctalpakba beívódott sarat, nem. A harckocsit azok a fránya mérnökök úgy tervezték meg, hogy biztosan gondoltak arra, hogy a kiskatonákat rendszeresen foglalkoztatni kell. A láctalp alsó része, amely a földön futott, sok-sok apró kockás mélyedést tartalmazott. Persze ennek az volt a jelentősége, hogy az úton ez a hatalmas vastömeg jól tapadjon. Ugyanakkor ezekbe a mélyedésekbe a sár szörnyű igyekezettel beleragadt. A katonáéknál azért azt nem lehet megengedni, hogy a harckocsi a telephelyen ilyen sáros láncsal álljon, csak úgy. Azt minden kiképzés, gyakorlat után rendbe kell tenni, kitisztítani, gázolajjal lekenni, tehát fényesre „csiszolni”. Ez a „csiszolás” egyben jó elfoglaltságot adott az éppen unatkozó katonáknak.

A mi esetünknel az egész századot levezényelték a telephelyre. Ilyenkor a harckocsik láncalpaikról leálltak, azokat apró tagokká szedték szét a katonák, és kézi erővel megpróbálták ezekből az üregekből az oda tapadt sarat, földet kipiszkálni. Ha már jól kiszáradt, akkor az volt a módszer, hogy a telephely beton talapzatához verték ezeket a láctalpakat. Az ütéstől a megszáradt föld kipattant és így már könnyebb volt végleges, tiszta formába hozni.

Keserű Zoli, apró termetű, zömök kis katona volt. Pár hónapja vonult be a seregbe. Róla köztudott volt, hogy értelmi felfogásban egy kicsit elmaradt. Volt is e miatt baja, mert szegényt mindig ugratták valamivel. Érdekes módon Zoli, rövid időn belül jól idomult a helyzethez. Olyan volt, mint Jaroslav Hasek Svejk, a derék katonája. Mindig csak azt és annyit csinált, amennyit mondtak neki, semmivel sem kevesebbet, sem többet. Ehhez azért volt esze.

A történethez még az is hozzá tartozik, hogy a sereg, sosem volt a szülőlnyok, apácák neveldeje. Itt aztán a durvább, néha az obszécén megfogalmazás is el-elhangzott.

Keserű Zolit most azzal bízták meg, hogy ezekből a sáros láctalpakból verje ki a sarat. Zoli megfontolt, lassú mozdulatokkal csapkodta a betonhoz ezeket a vasakat. Egyszer valahogy nem volt kedve, vagy ereje, hogy lehajoljon, az egyik ilyen láctalpat a harckocsi oldalához vágta. Meglátta ezt Horpács őrmester és kérdőre vonta:

-Mit csinál maga katona?

-Verem a sarat! – mondta Keserű Zoli.

-Miért a harckocsihoz? – kérdezte az őrmester.

-Mert az, keményebb, mint a beton!

Az őrmester ezen megbotránkozott és leszögezte: - A harckocsi nem arra való, ezt tanulja meg! Most pedig, hogy jól megjegyyezze, fusson el a telephelyügyeletes szobájáig és vissza! Futás! – adta ki a parancsot.

Keserű Zoli apró termetével elkezdett futni, lassú, ütemes léptekkel. A távolság, melyet meg kellett tennie, oda-vissza kitett vagy két kilométert. Zoli távozását már elfelejtették, mert huzamosabb idő telt el, mire visszaért.

Ilyenkor a katonai szabályzat szerint, öt méterről díszlépésben kell megközelíteni a parancsot kiadó felettet, tőle két méterre megállni és jelenteni kell, hogy a kiadott parancsot végrehajtotta.

Zoli nagy lihegéssel, szuszogva ért vissza. A kijelölt távolságról verte csizmájával a díszlépéseket és megállt az őrmester előtt, tőle két méterre. A kezével szalutált, az őrmester is vigyázba vágta magát és ő is tisztelgett. Várta a jelentést.

Zoli csak állt tisztelegve és a hosszú futástól lihegett, kapkodta a levegőt. Hosszú időn keresztül álltak szembe egymással, Zoli nem szólt, vagy talán nem tudott a fáradtságtól.

-Na, mi lesz? – kérdezte az őrmester.

Zoli nem szólt, csak állt és tisztelgett, lihegett.

-Mondjon már valamit! – folytatta az őrmester.

Zoli tovább lihegett és tisztelgett.

-Mondja azt, hogy fogd meg a farkam! (ez utóbbi szó helyett egy trágárabbat mondott).

Zoli nagy levegőt vett és annyit mondott.

- Nem merem!

Ügyeletes alegység

A seregben a készülségi állapot a legfontosabb. Ezért meg is tettek mindent, értelmes és sokszor értelmetlen viszonylatban is. Történt az eset melyet szeretnék elmondani, pontosan 1957 egyik őszi napjának késő délutánján. Páncélos ezred volt a miénk, ahol én a tényleges sorkatonai szolgálatomat abszolváltam éppen, mint egy képzeletbeli egyetemi évek valamelyikét. Három zászlóaljából állt, ezek voltak a páncélosok és még volt két zászlóalj, amelyek kiegészítő tevékenységet láttak el, műszakiak, meg a hadtáp. Ezt így nyíltan elmondhatom ötvenkét év után, nem árulok el katonai titkot, hiszen már sereg sincs. Pedig jó lenne, mert a mai edzetlen, csenevész, tévelygős, csellengő fiatalokat egy kis férfias kiállású, móresre tanítás jobb irányba terelné. Visszatérve a történetre, a páncélosoknál a létszám nem nagy, mivel a harckocsiba csak négy ember fér el, a vezető, töltő, irányzó és a parancsnok. Egy század, minden kiegészítő figurájával együtt, nem több mint harminc fő. A teljes biztonságra való felkészülés, az azonnali bevetés érdekében, a századok külön beosztás szerint, hetente egyszer huszonnégy órára, ügyeletes alegységet adtak.

Az ügyeletes alegység fogalma és felkészültsége szerint ebben a huszonnégy órában ügyel. Nem mehet sehová, nincs kimaradás, nincs kantineba járás, bent tartózkodnak a körletben. Mindig olyan helyzetben kell lenniük, hogy ha elhangzik az ügyeletes tiszt parancsa: - Ügyeletes alegység, riadó! – akkor teljes díszben - ruházat, hátizsák, gázálc, fegyver - rohanás az ügyeletes tiszti iroda elé, harci alakzatban, felsorakozva. Ezért éjszaka is ruhástul kell aludni, mert a riasztást követően, a legrövidebb időn belül ott kell állni az ügyeletes tiszt előtt. Tehát az a cél, hogy a vesztegetni való idő egyenlő legyen a nullával. A riadóztatott katona szinte szárnyak nélkül is repüljön a megjelölt helyre, hogy aztán a harci parancs azonnal kiadható legyen.

A katonai értékelés szerint a katona, ahogy bevonul, erre egyáltalán nem képes. Tehát gyakoroltatni kell, hogy szokja a kiképzést. Azért folyamatosan, ne felejtse el, mi volt tegnap, mit kellett tenni. Ugyanis a katona nagyon feledékeny. Egyik őrmesterünk ezt úgy definiálta, hogy: - A katona egy ruhába bújtatott hústömeg és csak a baszogatás által válik katonává! Van benne valami igazság, ha most visszagondolok azokra az időkre. Tehát, ennek az a folyamata, hogy a katonát állandóan foglalkoztatni kell, ellátni feladattal, képezni, hogy igazán harcra kész legyen.

Az ezred szolgálati eligazítását a soros ügyeletes tiszt mindennap délután ötkor tartotta az alakuló téren. Ilyenkor a szolgálatok megkapták a feladatukat, így az ügyeletes alegység parancsnoka is, az egységgel együtt. Aztán mindenki ment a dolgára. Az ügyeletes alegység „rácba szedése” mindig függött az éppen szolgálatot teljesítő ügyeletes tiszt vehemenciájától. Ugyanis volt olyan tiszt, aki egyszer-kétszer riadóztatta az alegységet, próbára téve gyorsaságát. De előfordult, hogy eltelt egy hét a korábbi és az új szolgálat között. A katona pedig gyorsan tanul és könnyen felejt mottója szerint, elfelejtette mit tett a múltkor, tehát gyakoroltatni kellett. Ilyenkor a riadóztatás sokszor, ötször-hatszor is ismétlésre került.

Ilyen volt ez a történet szempontjából fontos alkalomkor is. Még nem volt nyolc óra, de már kétszer kellett az alegységnek végigtrappolnia azt a nyolcszáz métert, amely a század körlete és az ügyeletes tiszt között elterült. A második alkalommal, a korholás olyan szintű volt, hogy a katonák biztosra vették, lesz még egy újabb alkalom, amikor kipróbálhatják a futást, teljes harci díszben.

Vissza is kullogtak a körletbe. A futástól sokan kifáradtak, visszaérve leültek a stokira, vagy éppen a szörnyen féltett és mértanilag mindig elválólagosan téglatestre emlékeztető ágyra és megpróbálták lazítani. Most még a történet poénja kedvéért azt is el kell mondani, hogy a riasztás az úgy történt, hogy az ügyeletes tiszt felvette a telefont és leszólt a századhoz: - Napos, riadóztassa az ügyeletes alegységet! – mondta. – Értettem! – nyugtázta a napos és a hosszú folyosó végéről, a napos asztaltól, torkaszakadtából kiabált, kiadva a parancsot: - Ügyeletes alegység, riadó! Erre a katonák összekapták magukat, fogták a felszerelést és irány az ügyeletes tiszt. De közben a huncut katonák, mert ugye az ugratás az mindig ment, szerették froclizni az éppen ügyeletes alegységet. Sokszor, csak úgy bekiabáltak: - Ügyeletes alegység, riadó! Erre néhányan ugrottak, azt hitték, hogy komoly a dolog. Aztán mikor kiderült, hogy csak vaklárma volt az egész, nagy lett a balhé belőle. Az ugratást végző katonát ilyenkor jól megszorongatták.

Szóval csendesen teltek a percek, a második lefutás után. Viccelődtek, beszélgettek, amikor valaki balhéből bekiabálta: -Ügyeletes alegység, riadó! A katonák körbenéztek, nem tudták eldönteni, hogy most tényleg riadó van, vagy csak valaki ugratja őket? A napost nem találták a helyén, az ügyeletes tisztet mégsem kérdezhetik meg, hogy tényleg riadó van, vagy sem. Ott álldogáltak, néhányan teljes díszben, mikor újból, valaki kiáltott: - Ügyeletes alegység, riadó! A katonák összenéztek, a rangidős intett, gyerünk és elkezdtek futni az ügyeletes szoba irányába.

Az ügyeletes tiszt közben elfogyasztotta a vacsoráját és eldöntötte, még egyszer riadóztatja ezt a trehány egységet. Felvette a telefont, háttal állt az ablaknak. Bemondta a telefonba a riadót, a napos nem szólt egy szót sem. Letette a kagylót, megfordult és az ügyeletes alegység ott állt, rendben, az előírásoknak megfelelően, fegyelmezetten, pissenés nélkül.

A katona a váratlan dolgokon sem lepődik meg, nem is lehet, hogy nézne ki, ha minden puskaövésnél ezt tenné. Így volt ezzel az ügyeletes tiszt is. Csak annyit mondott: - Látják, így kell ezt csinálni!

ÁCS BÓDOG

AZ A JÓ ÖREG BAMBUSZ

Drága Shimano botom felső tagján elpattant a gyűrűt tartó láb egyike. Evett a méreg erősen, amint észrevettem a hiányosságot, mert a körülményekhez, de főleg pénztárcámhoz mérten elég sokba került a nevezetes bot! Igaz, szolgált is becsülettel – eddig!

Mielőtt bárki elkezdené firtatni, miféle drága botról van szó egyáltalán, tisztelettel megjegyzem, itt nem csak egyszerűen botról, hanem horgászbotról van szó! Sőt, ez a becses szerszám lesz főszereplője a továbbiaknak is!

Amint azon töprengtem, miképpen tudnám kijavítani botomon a kis hiányosságot, emlékeim zűrzavaros, poros egyvelegéből, mint tengeralattjáró periszkópja, emelkedett ki hajdani bambusznád horgászbotom karcsú alakja - még az öreg tárolóorsó is megvolt rajta. De hátam mögött váratlanul megszólalt az öreg Bezzegh károgó hangja:

- Bezzeg az én időmben... a régi bambusznád botokkal nem volt ennyi laca – faca...

Apáról fiúra szállt egy ilyen jószág... és még a tízkilós pontyot is ki tudtam vele fárasztani.

- Kuss! – torkoltam le szigorúan és kissé tiszteletlenül az öreget, mert ami igaz, az igaz, tízkilósat ugyan nem, de egyéb kisebb halakat emeltem ki én is vele bőven.

Arról nem is beszélve, egyszer még elő is állítottak a rend derék őrei mindkettőnket, mivel a horgászatot az állami engedélyek mellőzésével kívántam gyakorolni. Hajszál híján büntetett előéletű lett – szegény horgászbotom!

Szóval kalandos története volt a derék bambusznak...

Sokáig csak a fűzfavesszős, mogyoróbotos pecázásnak hódolhattam, ami - természetesen - elég távol állt a nagybetűs horgásztól, és azt is csak nyáron művelhettem, mivel a másik három évszakban szabadidőmet – még kimondani is szörnyű – iskolába járással, no, meg a hozzá kapcsolódó hiábavalóságokkal töltöttem.

Nehéz ám a gyermekkor, bárki megmondhatja...

Ám nyaranta már elég sok időt szentelhettem az orvhorgászat nemes mesterségének, igyekeztem szerint emberi – de főleg rendőri – szemeknek láthatatlanul, a Gyöngyös patak partján, a sűrű bokrok között bujkálva.

A készség egy hosszú mogyoró, vagy fűzfabotból, pár méter zsinórból, dugóból, és a gombostűből hajlított horogból, szóval azonnal pótolható anyagokból állt – ha netán a rendőri önkény minden óvatosságom dacára mégis elkobozta volna a bűnös eszközt.

Használat után legtöbbször haza sem vittem, hanem beállítottam valamelyik ismerős, de sűrű bokorba a többi ágak közé, és szinte biztos volt, hogy a legközelebbi alkalommal hiánytalanul ott is volt. Hacsak... valami hasonló ügyben járó élelmes sorstárs előbb meg nem „találta”, mert ez is előfordult néha!

Ilyenkor koromat messze meghaladó szakértelemmel, és szóbőséggel káromkodtam, étettem a radai rossebbel – amúgy, jó vasiasan – azt az élelmes horgásztársat, aki eltulajdonította a drága eszközt. S aki lehet, hogy pár bokorral arrébb lapítva hallgatta jóízű átkozódásomat, miközben - az én készségemmel fogta a halakat!

Miután megkönnyebbültem, aznapra fel is függesztettem az orvhorgászatot, mert a szükséges kellékeket csak otthon tudtam pótolni, atyám tároló orsójáról lefejtve pár méter damilt, mindenes dobozából kiemelve egy - két horgot.

Ami a fogott „zsákmányt” illeti, azt sem vittem haza, hanem szépen visszaengedtem a patakba őket, s ezzel, bátran állíthatom, a későbbi jövőndőt messze megelőzve alkalmaztam a „fogd meg és engedd vissza” gyakorlatát.

Telt múlt az idő. Az évek, az évszakok egyre gyorsabban lépkedtek életem országútján egymás nyomában, ám ezzel együtt körülményeim is változtak.

„Gépesíttem” magam, azaz szert tettem egy kerékpárra.

Mindjárt könnyebben mozogtam a városban és környékén, főleg a Gyöngyös és a Perint patakok partjain, mert az évek múlásával a halak iránti vonzalmam egyáltalán nem csökkent, sőt, csak fokozódott!

Viszont lassan azt is be kellett látnom, hogy a hagyományos „szerszám” már nem felel meg az elvárásoknak. Leginkább azért, mert megcsodálhattam édesapám bambusznád horgászbottjait, amelyeket sajátkezűleg alakított, hajlítgatott a gáztűzhely lángja felett, bandázsolta fel rájuk a gyűrűket, s lakkozta le őket nagy szakértelemmel.

Minderre azért volt szükség, mert a „Sportszer” üzletekben már kaphatóak voltak a szép szál, de girbegurba bambusznádak, a horgászemberek nagy gyönyörűségére, melyeket aztán ki-ki saját maga alakítgatott horgászbottá ízlésének megfelelően. - Ilyen kellene nekem is – tekintettem meg atyám ténykedését futólag kis konyhánkban, de az óhaj, főleg anyagi okok miatt, egyelőre csak távoli álom maradt.

Az biztos, hogy ezek a bambuszbottok egyáltalán nem hasonlíthatók a mai rafináltan könnyű és erős csodabotokhoz, de az akkori körülményeknek, meg a pénztárcák teherbíró képességének tökéletesen megfelelték.

Egy alkalommal viszont, amikor valami horog, és zsinór ügyben én is betévedtem ebbe a „Sportszer” nevezetű intézménybe, jó háromméteres, szép szál bambusz horgászbottot láttam meg teljesen felgyűrűzve, lelakkozva, s egy nagyon marokba illő nyéllel ellátva.

A szemem ugrott ki a gyönyörűségtől, mert ez volt az, amire nagyon rég óta vágytam!

Az eladó azonnal meglátta rajtam a lehetséges vevőt, és ékes szavakkal kezdte dicsérni portékáját, ráadásul a bot is komoly kacérsággal kellett magát, s mivel nyári keresetem* egy része még zsebemben tartózkodott, az üzlet rövidesen létrejött.

Csak a rend kedvéért jegyzem meg, 150 forint volt az ára! De nagy pénz volt ez akkoriban...

Egy tároló orsó, hozzá megfelelő damil, egyéb kellékek, és már vittem is zsákmányomat.

Mindenesetre az utcán elég nagy feltűnést keltettem a hosszú csóraggal, amint hónom alá kapva, Don Quijote módra lándzsaként előreszegezve bicikliztem nagy büszkén végig a főtéren.

Otthon aztán szépen összeállítottam felszerelésemet, miközben szinte leügyeskedtem a lámpaburát a mennyezetről. Édesanyám a látottak után azért röviden megdicsérte a szép szál botot, majd hosszan magyarázta, mi minden történhet velem atyám közreműködésével, ha a lámpaburát ne adj’ isten, eltöröm.

Közben már egy délutáni horgászkiindulás tervei is körvonalazódtak fejemben, de érdekes módon az eszembe se jutott, hogy a horgászat „gyakorlásához” szükséges állami engedélyekkel egyáltalán nem rendelkezem. Igaz, a nevezetes „papírok” beszerzése nem is állt szándékomban.

- Minek is az – súgta fülemben az ördög.

- Aki téged meg tud fogni, az meg is érdemli – hízelgett tovább, kiváló kerékpározó teljesítményemre utalva.

Jóatyám hazaérkezve megcsodálta botomat, aztán még tartott egy rövid ismeretterjesztő előadást a domojkók étkezési szokásairól, majd pár hasznos tanáccsal ellátva nagy kegyesen utamra bocsátott.

Érdekes. A hiányzó állami horgászjegy dolgát ő sem firtatta...

A Perint partján aztán megmutatta az új bot! Könnyű volt, spicce vékony és rugalmas, és a domojkók bizony megemlegették azt a napot. De én is!

Az élő csalira vadul kaptak a halak, nem győztem szöcskét fogni, és csak a kellő gyakorlat hiánya akadályozott meg egy nagyon tekintélyes darabszám elérésében, de így sem panaszkodhattam.

A zsákmányból aztán vagy hármat a természetesebbek közül kivételesen haza is vittem, és a családfővel kettesben megsütöttük és megettük őket az utolsó szálkáig.

Attól kezdve szinte elválaszthatatlanok lettünk mi hárman: a bot, a bicikli, meg én.

Ameddig csak tartott a nyári szünet és az időjárás is kegyes volt, egyre a vízpartokon tekeregtem, természetesen nagyon szigorúan ellenőrizve a környéket a nemkívánatos hatósági közegek jelenlétét illetően, mielőtt az orvhorgászat élvezetéhez láttam volna.

Az viszont igaz, hogy a tethelyre menet, vagy onnan jövet, a forgalmasabb utcákon kerekezve hosszú botommal komoly feltűnést keltettem, amint nyelét hónom alá szorítva, közepét a kormányra támasztva erőszakoltam meg a KRESZ több idevágó pontját is egyszerre.

Elvághattam volna kétfelé, hogy könnyen szállítható legyen, de sajnáltam a szép szál bambuszt, amelynek hossza jelentette legfőbb erényét, és inkább vállaltam a hihetetlen közfigyelmet - főleg a rendőrök részéről.

Mert az még csak hagyján, hogy a villamos vezetője két csengetés között megcsodálta mutatványomat, és egyes autóvezetők is csak fejüket csóválták a szélvédő mögött, amint megláttak, na de a rendőrök... Mit nem adtak volna, hogy a közelemben férközzenek, és a KRESZ további meggyalázását megakadályozzák!

Ma is látom a sarkon posztoló derék közeget, ahogy engem észrevett, s határozott, hosszú léptekkel igyekezett az út közepe felé, jobb kezét felemelve, hogy megállítson. Persze eszem ágában sem volt megállni, ezért egy finom kanyarral kikerültem, és tekertem tovább.

Ám a rend őre nem adta fel ilyen könnyen, utánam sípolt, sőt, hangos szóval is megpróbált jobb belátásra bírni:

-Megállni! Álljon meg! Nem hallja?

Nem hallottam meg. Viszont a felszólításra még gyorsabban pedáloztam, de annyit azért megtettem, hogy vállam felett rövid, tömör véleményt mondtam a közeg naiv elképzeléséről.

Állítólag a napóleoni gárda parancsnoka válaszolt így a megadásra történő felszólításra, valahol Waterloo környékén...

Miután mindketten megtettük kötelességünket, mentünk tovább dolgunkra. Jómagam hamarosan eltűntem az utca forgatagában, míg a rend lóvá tett őre a méregtől lila ábrázattal ballagott vissza posztjára.

Így múltunk az időt, kettesben a bambusszal, és sok szép élményben volt részünk a patakpartokon, no, meg a városi forgalomban. Viszont a horgászjegyet még mindig nem váltottam ki.

Csak azért sem!

Hej, azok voltak ám a szép idők...

Aztán megint irányt váltott életem szekere. Miután annyi éven át látszólag eredményesen rángattam a tudományok aszott emlőit, iskoláim elláttak mindenféle hivatalosnak látszó okmányokkal, s ezekkel felszerelve Kőszegen telepedtem meg és megnősültem. De a bambusz jött velem hűségesen!

A városkán keresztülfolyt a Gyöngyös patak, amelyben szép domojkók, pisztrángok tanyáztak, így hát ott folytattuk, ahol Szombathelyen abbahagytuk.

Apósom ugyan szép finoman figyelmeztetett:

- Addig jár a korszó a kútra...

Nekem aztán beszélhetett! Lepergett rólam a jó szándék és bízva hagyományos jószerencsémbe, tovább ritkítottam a Gyöngyös halállományát.

Csak egyvalamiről feledkeztem meg. Nevezetesen, ez egy kis város, itt nem lehet egyszerűen elkerekezni a tethelyről a nemkívánatos közegek elől, mert mindenki mindenkit ismer - és a hírek gyorsabban terjednek, mint a távirat!

Ám egy „szép” napon befellegzett hosszantartó szerencsémnek.

Horgászni indultam aznap, már ki is néztem magamnak egy jó helyet, de megfélemedtem a tilosban járók egyik legfontosabb törvényéről, mégpedig, a menekülési útvonal kijelöléséről!

Ráadásul a terep sem volt tökéletesen áttekinthető.

A parton lézengett már néhány mindenre elszánt fickó, bevetett, felcsalizott készségeiket őrizgetve, míg én, csak nézelődtem, a lehetőségeket mérlegeltem, s még botomat sem készítettem elő.

Mint utóbb kiderült, ez volt a szerencsém!

Amint ide – oda bókászta a bokrok között markomban a bambusszal, egyszer csak, mintha a földből nőttek volna ki, mind a négy égtáj felől rendőrök tünedeztek fel és egyenest felénk irányozták lépteiket.

Szemmel láthatóan összehangolt akcióról volt szó, amelynek értelmi szerzője valószínűleg a helyi horgászegyesület lehetett, mivel megunták az orvhorgászok garázdálkodását - és tettek is ellene!

Tettestársaimmal riadtan próbáltunk egéruat nyerni, de hiába, mert az összes menekülési útvonalon egy – egy rendőr közeledett zord ábrázattal, az államhatalom jeleivel és már fel is hangzott a hivatalos felszólítás:

-Személyi igazolványokat, horgászengedélyeket kérem ellenőrzésre bemutatni!

Nem volt mit tenni, előadtuk okmányainkat, már azt, ami volt - mert horgászengedéllyel egyikünk sem rendelkezett – miközben én egy kissé bárgyú mesketét is előadtam mentségemre:

-Kérem... én... véletlenül jártam erre... nem is horgásztam... csak nálam volt ez a bot... én igazán... S úgy tartottam kezemben a szegény bambuszt, mintha semmi közünk nem lenne egymáshoz, mert csak az imént találtam a bokrok között. Mire a közeg, aki láthatóan nem volt híján a humornak, szélesen mosolygott, és azt mondta:

-Majd a kapitányságon megbeszéljük az ügyet!

Aztán felszólítottak mindannyiunkat, fogjuk motyóinkat és kövesük őket a rendőrségre!

Még csak ez hiányzott! Hogy engem... rendőrök kísérjenek... végig a városon? Azt már nem!

Erélyesen tiltakoztam a nyilvános rendőri kíséret ellen, mondván, nem vagyok én haramia, ha már mindenáron menni kell, hát odatalálok magam is!

Némi vita után a hatóság úgy döntött, mehetünk külön is, adatainkat már feljegyezték, de az „elkövetéshez” használt eszközöket mindenképpen vinni kell magunkkal!

Lógó orral indultam neki a rendőrségre vezető útnak, markomban a szép szál bambusszal, hátam mögött tisztes távolságra a rendőrökkel, s magamban már azon morfondíroztam, apósoméék, rövidesen tudni fogják – vagy már tudják is – előállításom szépen kiszínezett történetét.

Szinte hallani véltem:

-Sáándor! A rendőrök elvitték a vódet!

És ebben egyáltalán nem tévedtem!

A rendőrségen jegyzőkönyvet vettek fel a „tényállásról”, mialatt váltig hangoztattam, én nem horgásztam – s ezt a rendőrök is elismerték – csak éppen arra jártam.

Maszlov* kapitány úr viszont arcán kaján mosollyal egyre azt firtatta:

-Aztán... mondja csak, maga mindig horgászbottal jár sétálni?

Miután a kapitányságon elült a védekezésem nyomán támadt hatalmas derűtség, egyezsége jutottunk, s tekintettel arra, hogy a szó szoros értelmében valóban nem történt tettenérés, nagy kegyesen elengedtek.

Ám szegény botom ott maradt „letartóztatásban”, fenyegetve az elkobzás veszélyétől is!

Otthon természetesen már mindent tudtak és a kellően „kiszínezett” történet miatt nem győztem mosakodni apósom előtt...

Pár nap múlva aztán a rendőrségi ügy szerencsés véget ért, mert némi „közbenjárás” a városi kapitánynál kisegített a bajból.

De, szentül meg kellett ígérjem, ilyen többé nem fordul elő!

Megígértem.

Horgászbottomat is visszakaptam és ígéretemhez híven beiratkoztam a helyi horgászegyesületbe, úgy gondolva, elég volt a feslett, törvénytelen, léha életből, végre törvénytisztelő polgár leszek.

Váratlanul megint fordult életem, sorsom útja. Más tájára kerültem az országnak, tiszti zubbonyral cseréltem fel „civil” ruházatomat - de a bambusz jött velem hűségesen!

Még sokáig szolgált azután is a Marcal, a Rába partjain, teljesen törvényesen, míg egyszer csak le nem váltotta szegényt a nagy újdonság – az üvegbot.

Hányódott egy darabig a lakásban, aztán, mint virágkaró ment nyugdíjba kétfelé vágva, de végül, egy költözködés alkalmával egyszerűen nyoma veszett.

Amint a múlt poros kacatjai között matatok, s visszalököm hajdani botom emlékét a többi közé, megint megszólalt hátam mögött az öreg Bezzegh károgó hangja:

-Na, tessék! Hány évig használtad azt az öreg bambuszt? Közel húsz? Na, látod... és az új botoddal már egy év után gondjaid vannak! Bezzeg az a jó öreg bambusz...

-Kuss! – akartam mondani szigorúan, és kissé tiszteletlenül, de aztán inkább hallgattam, mert az öregnek kivételesen – igaz volt!

* Annak idején jóatyám pedagógiai elveinek köszönhetően nyaranta dolgoz(hat)tam egy hónapot, ami sokat javított „anyagi” helyzetemen!

** Történetünk idején ő volt Kőszeg város rendőrkapitánya. Fia, ifjabb Maszlov András idő multával nagyon kedves bajtársam lett.

SZÁJBELY ZSOLT

Roland Lockyer levelei, I. levél: A Holdnak

Hová, s merre tűntek el a jó Roland látomásai? Milyen enyves sirokkó rabolta el őket, hogy a megélt képek emlékforgácsaival kitömhesse az Élet vámpír-angyalai által üressé csapolt koponyák tengermély-sötét magányát? Elhulltak a szavak, immár nyomuk sem maradt, csupán a hű szemek mozgása emlékeztet még reájuk, amint éppen Ovidius sorait követik egy viharos éjszakán. Ó, tehetetlen, mohó emberi akarat! Ó, halványan derengő hamis emlékezet! És mégis, itt van Ő, távol mindentől, Pán után Sohaország falain belül, s űzve majd onnan is tovább, hidegen nyújtózkodó mezők ködtakarója alatt. Légy hát üdvözölve hű barátom! Üdvözöl téged a nyughatatlan Roland! Tollam most legyen az Éj-madár rebbenéséből megmaradt mementó, s tintám maga a fönnséges Éjszaka! Magasztos Hold, én, Roland, szegényes soraimat tehozzád küldöm hát Wisht szelindekjeivel, kik csaholva várnak indító szavamra! Hideg fényeddel, elérhetetlen szeretőként tekintesz alá reánk, mint kacér kisasszonyok a várak biztonságából, a térdeplő lovagra! Oh, Szín! - te legnagyobb Úr! Te álmoknak fénylő királya! Ezüst-fátyolod mily szűzi testet takar hát az emberi szemek mohósága elől! S gazdagságod miért tárod fel kapzsi lelkek előtt, kik csupán értelmét veszett vágyakozások bánatától űzve fordítják feléd álmodozó szemeiket? Te, aki parancsolója vagy a Nagy Óceánnak, hallgasd meg szavaimat! Ó igen, imádlak téged hajósok védelmezője, zord lupánok kráter-himlős ura! Markomba csöppenő fényedet mohón magamba olvasztom, s boszorkák táncában oldódva hódolattal és véremmel adózok nagyságod előtt, oh, hatalmas Luna! De látom, fáraszt a gyarló, ömlengő emberi imádat, s ezüst pupilládra reáborítod felhő-szemhéjadat! Rendszeren hát, legyen akaratod szerint, most lassanként elhalkulok. Álmodj hát jó Luna, de fényeddel köszöntsd majd újra e vándor lelket, akit kitaszít a nappal, s feketéllő vérével éltet a végtelen éjszaka...

Megjegyzés: Whist szelindekjei: A pusztaság ebei : Nagy Britanniában a végítélet hírnökei. Szín: asszír főisten, maga a Hold.

Roland Lockyer levelei, II. levél: A tengernek

Köd és pára gomolyog most, szellemként kúszik a meredek parton, ó, te kezdet és vég nélküli, idők folyamából növekvő, ősi istenség! Gyönyörű, békés rengeteg, mely ha kell, Küklopszaként roppantja szilánkos romokká az utazók bárkáit, s úgy veti őket mélységek-mélységébe, mint komisz gyermek a megúnt játékot, ha már élvet nem lel közelségében! Kéklő szoknyádon fehér fodor a milljomnyi hullám kavarta hab, s gyöngyök rajta mind gyermekeid, kiket táplálsz, s óvsz sötétlő méhedbe zárva! Tökéletes istenség, te! Hajó-pengékkal hasítja bőrödet ezer és ezer lázongó lény, s te tűröd hangtalan, de ha dühöd tombolásának ledől erős gátja: pusztulás követi minden léptedet! Te városokat rejtő univerzum, te égről csillagot rabló éteri úr, simítsd le kérges bőrömről az emberi kezek okozta beteg réteget, s add át sóban érlelt tudományod, hogy lássam én is, féltve rejtett titkaidat! Tenger! Élteket temető hős gigász! Te, aki szerelmes perceidben magadhoz vetted a hűséges Mary-t nyomasztó emberi élteket, nyisd meg súlyos szelencéd ajtaját! Kezeimet, im hű barátként nyújtom feléd, s te hűsítő öledbe fogadva őket, ereim vad pulzálását egy kicsiny gyermekéhez nyugtatod. Oh, hogy harcolnak hullám-katonáid a délceg szikla-sereg ellen, s bár a csaták mindig vesztesnek tűnnek, a háborút, csak te nyerheted! Én, Roland, az örök vándor, most éppen Észak zord útjait rovom. S levelem, szerény ajándékként, most tenéked nyújtom át, hogy a kihulló tinta-harmattal vegyülve majd eggyé váljunk, mindörökké, ó, te nemes Óceán!

Megjegyzés: Mary: Mary Celeste: egy hajó, amely 1872. november 5-én indult el New Yorkból Genovába, fedélzetén 1700 hordó denaturált szeszszel. December 4-én találkozott vele a Dei Gratia legénysége az Azori szigetek és a spanyol partok között félúton. A hajóról a teljes legénység nyomtalanul eltűnt.

Roland Lockyer levelei, III. levél: A pusztaságnak

Kopár és lusta földtömeg! Kóro-hajszálakat növesztő isteni fejtető, Gaia letarolt, rideg felszíne! Nincs benned szépség, s ami van, a pusztulásé lészen, nyoma sem marad, elfújja őt a fagyos csókkal érkező északi szellő, mely, mint Wotan vad hajszája, átrobog terajta, ó, kegyetlen, s mégis, gyönyörű pusztaság! A határok elveszett lelkeként keringenek a kíváncsi szem előtt, de bármely égtáj felé is meredne szemem, csak téged észlelek, amint nyújtózol, mint jóllakott nemes a baldachinos ágyon! Kavics-tüskékkel sebzod a megfáradt talpakat, lényed lényege a távolság maga, mely ellopja a vándor lelkek elől, minden reménységüket! Ó pusztaság, te szigorú úr, vajh' milyen búbáj tagadta meg tőled a domborzat csodás leleményét, a hegyek mágikus fönnségét, vagy a tenger ölelő lágyságát? Száradt fűszál-szakállad közt sáska-lakók szárnyrebbenéseit kavarja a messziről érkezett szél. Az elme gyilkosa vagy, és mégis, a reménytelenség végső nyugalmaival óvod, ki megszentelt földedre lép! Kőrmök kaparását őrzi bőröd, fakó sceletonok végső nyughelye vagy. Oh, Roland, hát itt sem lelhetett nyugtot lelked? Nincs gyomrot forgató vad tenger-ár, nincsen veszélyes szirén sereg, nincsen semmi sem, csak a száradó kórok és a néma rettenet, a pusztulás legősibb ígéje. Kemény a földed, oh, pusztaság, kemény és rideg halált terem! Az égbolt is megtörik, amint a földhöz ér, s te, te lustán nyújtózol, növekszel, mint napra éj, s éjre nap, és közben hallgatásodba minden szív megszakad! Vagy! Megnyugszik. A lét kinek milyen sorsot ad. Pusztaság! Sáska-hadak sík kolosszusa, nem állhatom közelséged, bár tudom, maholnap vágyódom majd terád, de most, míg meg nem enyhül szívem, búcsúzom tőled, várnak reám a messzi, kék hegyek! De tudd, ó pusztaság, emléked, nem feledhetem!

Roland Lockyer levelei, IV. levél: A hegyeknek

Oh, fájdalom és unott egyhangúságban tobzódó sík vidékek, álmom most más helyre száll. Hozzátok szól énekem, ti zordon, dicső, és hatalmas hegyek, kik ős-elemként meredtek a táj felé, arcotok vonásait felhő-maszk által eltakarva! Milyen kicsi is az utazó ember, amint lábatoknál állva, szemeit fölfelé emeli, kémlel csak szüntelen, de elemző tekintetének célját nem lel! Mennyi titkot rejt ezernyi völgyetek, mennyi rejtély fészkel fenyegető szikláitok peremén, oh, ti kéklő istenek! Szívem második felének bitorlóí, ó, ti tengerrel rokon szépségek, öletek felé haladva, tisztul a lélek, s a bőrön át kiserken egy ragályos élet megannyi méregcseppje. Ti őrzitek a letűnt korok nagy alakjait, s az őrzőket, mint a Ben Macdui szürke rémét, ki robusztus alakjával elretenti az ártatlanságotok ellen hadba induló embereket! Az örökkévaló szobrai vagytok, az idő lassan formálódó emlékművei! Szikla-testetekben mint a vér csordogál száz és száz kristályt-habzó vad patak, s kő-bőrötökön száz meg száz zuzmó-pecsét hirdeti nagyságotokat! Holtakat rejtő barlang-szájak, melyekben cseppkő-fogakon fennakadva tűnt hajnalok mámoros fénye dereng, konok daccal hirdessétek uralmatok az emberek felett! Tündérpalotákat óvó kő-sáncok, ahol még szellemnépnek is nehézkes a járás, minő rettenthetetlen akarattal álltok egyhelyben, várva, hogy a természet falánk elemei elpusztítsák lényeteket! De ti, ó hatalmas hegyek, mint a legszebb festmények immár az emlékezet örök kincstárában pihentek, mind! Én, Roland, porszemként állok lábatoknál, fennt, fejetek körül mennyei párából font koszorú nyugszik. Mennyi alakzat, mennyi mesebeli lény kel életre a sziklák alakjában! Ni! Amott a hős Arthur s lovagjai, s ott, égbe meredő sziklák, pontos, művészi másai a Rollright Köveknek! Ó hegyek, Roland szívében, ím, nektek is jutott örök hely! Leveletem, ím a szellő kegyére bízom, hogy öletekbe vesse szavaimat. Ég áldjon titeket, fönnséges hegyek, ég áldjon titeket drága barátaim!

Ben Macdui szürke réme: A Ben Macdui 1309 méteres magasságával a Caringorm hegység legmagasabb csúcsa, és a második legnagyobb egész Skóciában. A legenda szerint itt él az Am Fear Liath Mor, a Nagy Szürke Ember, aki elrémiszti a hegymászókat. Talán egy párhuzamos világ átjáróját őrzi.

Rollright Kövek: Oxfordtól 28 km-re találhatóak, és a legenda szerint egy kisebb fejedelemből és a kíséreiből lettek, mikor is a fejedelem csapatával arra felé vetődött, s talákoztak egy boszorkánnyal. A boszorkány azt mondta a fejedelemnek, hogy ha hét lépést megtéve meglátja Long Compton falvát, neki adja egész Angliát. A fejedelem ráállt, ám ahogyan megindult egy domb magasodott fel előtte. Ekkor a boszorkány felrikoltott, mire az emberek kővé, a fejedelem pedig egy fává változott.

SZOKOLAY ZOLTÁN

Csemői nóta

nem lapozódik a naptár
Miska magadra maradtál
rágja elárvelt bütyköd
csontig a nemzeti füstköd

nem jársz hébe se hóba
földi se égi csehóba
nem vagy semmilyen ista
legfeljebb humanista

csörren a taps-szinkópa
zajlik a nagy sinkófa
állami áldumások-
nak csak a zászlai mások

vágja a néped az estráng
hagytad a verseidet ránk
sírni nevetni ha fáj
árva Ladányi Mihály

Forog tovább az örökbéke

*„mert van idő arra, hogy egymást belökjük
a kés alá, de aki megérti,
hogyműködik az egész: szájában a szóval
zuhan, mert a kések figyelnek”
(Hervay Gizella)*

bízni a gépben kötelesség
ez itt a gépköztársaság

kések ügyelnek szó ne essék
arról ha látjuk a halált

akit darálnak engedelmes
a rendszer mindig zárt marad

engedélyt kapsz hogy megfigyelhesd
mert addig sem véded magad

de mire értenéd az elvét
nyelved már nem moccan beszédre

reménykedsz még hogy téged elvét
aztán szétszóródsz vége vége

Moziba

*Hervay Gizellának (1934-1982)
és Lénárt Évának (1934-1999),
akik sohasem találkoztak*

kiadhatatlan verssorok
fehér csíkok a sorközök
itt-ott pirosba váltanak
B-Rh-pozitív szavak
ki Magyarország özvegyét
karoltam aznap moziba
ezerkilencszáznolcvanegy
Göncölszekér a Szamoson
a Jelenkor is közli majd
kisdedek küllőkerek
nem mondhatjuk mert elforog
előlünk mindig az idő
a Szamos partját látni kell
kihagyhatatlan verssorok
s a ferdén félretaposott
tavasziszapos lakkcipő
gyermekláncfüves Krisztusok
Mária kendertiloló
vigyázz magadra kisfiam
fehér csíkok a sorközök
az égő város bekerít
egyszer minden film elszakad
Pesten Kolozsvár szendereg
és minden srác lehet Kobak
fölszáll a lift és visszamegy
mutatóujj a kopjafa
fekete vásznon átgurul
közölhetetlen koponya
vagyok én életkerülő
titokban két anya fia
az egyiket most karolom
a másik mindig hazavár
ezerkilencszáznolcvanegy
nem sírunk megyünk moziba

AGY

A posztaczéli célkereszt
talált ma rám. Ki érted ezt,
e tájon bennszülött lehetsz,
de szabad már soha.

Ha jámbor lélek száll a földbe itt,
tapsol, visong a régi-új elit,
s egy boldog brávót még utánaint
irgalmas gyilkosa.

Precíz a nagyhatalmi gép,
a célkeresztes tar pribék
nem véti el költők szívét,
akármennyit kiló.

Lehet más, mondja, bármi más lehet,
lesz áztatás az altatás helyett,
látás helyett meg itt a látlelet,
vakkútba hullt idő.

A posztaczéli cél ma pang:
pár mandátumnyi ócska rang,
dezinformációs harang
és kocsmaismeret.

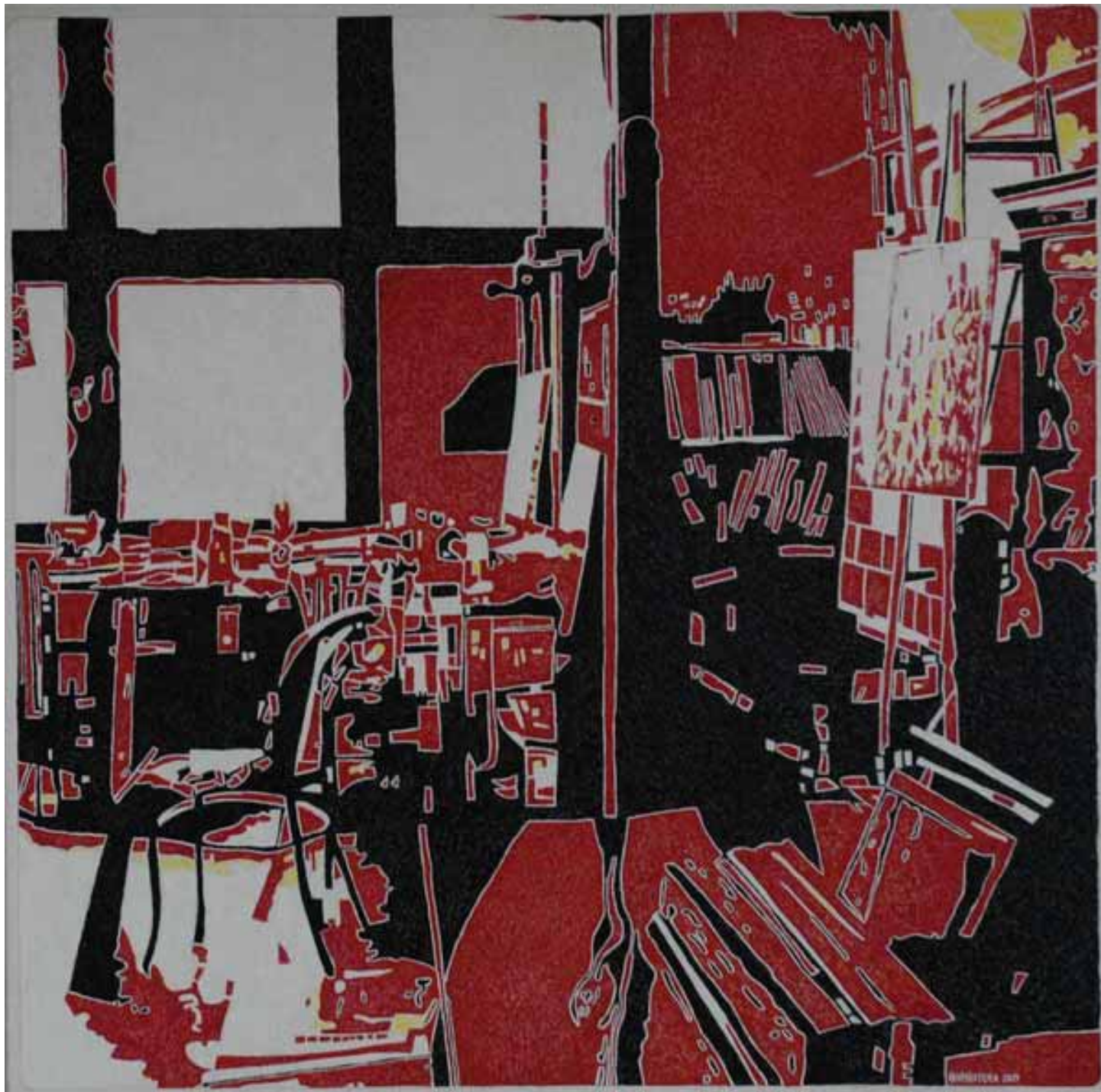
Csupán titkos visszfénye nő,
így rendelkezhet éppen ő
a minden agyban ott levő
anandamid felett.

Kép

egy lógó szárnyú angyal ült
az immanens homályban
s a hüppögését hallgattuk
estétől hajnalig

most ott áll már az udvaron
nyugodtan engedelmesen

taglóra vár
mert feltétlen szeret

orvosatelier. 2009-1. 80x80 cm. olaj, vászon

SZÉKÁCS LÁSZLÓ

Botorkálás a vízben

fókuszál a sötétkamra

szemöldök fel, rángat,
a tavaszt, a lúdbőrző telet,
nyarat vagy 42 fokos lázat,
és hozzávaló priznicet

világra örölni az örömet

a pentaton világ intonál,
közben dörög, csattan,
villám hasít árvizet az égbe,
vakít egy angyal, suhog és áll

... és mintha mi sem történne,
a hasadéokban ördög veri a fiát
(kalapból a nyulat,
ha kell, hozzá sárgarépát)

konstellációk dúdolják nevüket

tündérliliom kacsint fényt,
szembogarából nyílik,
rokon lótuszvirágtól vár jelet,
vízen túli ösvényeket

(autó puffog, oxigént nyel,
torkunkon kilométerei,
mérget kever az almába,
ólmot, higanyt, ... rákokat, ...
pfuj, ördög fattya mostoha)

friss, melege végtelen,
... jujj, ... fut, fut a tej,
bújik a föle alá,
malmába titkot cseppent,
kovászt és életet

majd ige fordítja talpra
a kamrában fejre állt képeket

Bíbor örvény 1982. 70x70 cm. olaj, vászon

CSÁKY KÁROLY

Tájházak a Börzsöny lábánál II.

Dejtár község tájháza s annak néprajzi anyaga

Az hajdani nógrádi-honti határ közelében fekvő Dejtár község az *Ipoly bal partjának* lapályára települt. A Derék-patak, az Ipoly folyó és a Lókos-patak ártere veszi körül. Az itteni mocsárréteken és morotvatavakon egykor különös növénytársulások keletkeztek. A falut egy *1255-ből* származó oklevél említi először *Dehter* alakban. 1436-ban a helységet Zsigmond király az esztergomi érseknek zálogosította el. Egy ideig *mezővárosi ranggal* is birt.

A község szlovákiai oldalán Ipolybalogot találjuk. A hagyomány szerint Dejtáron állt valamikor a drégelyi várkapitány, *Szondi György* háza is. A falu *késő barokk temploma* 1810-ben épült, ám sötétbarna fából faragott rokokó szószéke korábbi, valószínűleg 1760-ból való. A szép *Szent Flórián-szobrot* 1855-ben emelték.

A község lakói közül az 1930-as években többen építőmunkásként, állványozóként vagy szolgaként dolgoztak a fővárosban. Ez egyfajta ingázó életet alakított ki. Jellegzetes az egykori dejtári népi építészet és népviselet is. Az utóbbi legszembeötlőbb tartozéka a dejtári módon megkötött, keménypapír alátétes „*fékető*”. A dejtári viseletet az ismert pénzjegyszervező, **Horváth Endre** is megörökítette az 1920-as években nyomtatott húszpengősön.

A népi hagyományaira büszke Dejtáron 2003 augusztusában nyitották meg a *tájházat* a Szabadság út 59. számú épületben. A néprajzi tárgyak gyűjtésében nagy szerepet vállaltak a *Fonó-csoport* tagjai. Az 1920-as évek elején épült *középparaszti házat* szépen felújították a melléképülettel együtt. Az épület nem a hagyományos háromszatú ház, ennél valamivel nagyobb. A *tisztaszoba* két ablaka az utcára, egyik az udvarra néz. A két ablak közt helyezték el a tükröt, felette a feszülettel s egy Mária-képpel. Baloldalt egy Mária Szíve-, jobbra egy Jézus Szíve-kép látható. Az ablak alatt egy *támlás lóca* kapott helyet, rajta egy idős dejtári ember ünnepi viseletben: hosszúszerű bőrcsimában, priccses nadrágban, fehér vászoningben és kabátban. A lóca előtt leterített asztal, mellette dejtári menyecske ünneplő piros ruhában. Jobboldalt, a fal mellett áll egy *üveges szekrény* és egy négyfiókos *sublót*. Az utóbbi egyfajta *házioltárként* is funkcionál, egy-egy Jézus- és Mária Szíve-szoborral, két kis angyalszoborral, két gyertyával, feszülettel és imakönyvvel. Ezt követi a faragott támlás *vetett ágy*, fölötte családi képekkel. A fényképek jól dokumentálják a XX. század eleji dejtári viseletet. Láthatók például a szép *szarvaskendők*, amelyeket itt is a menyescskék viseltek. Ahogy korosodott az asszony, úgy lett sötétebb a kendő is. A díszes *ünnepi viseletnek* része volt a *szarvaskendő*, a *pruszlik*, a *csipke nyakkör*.

Az udvar felőli fal mellett még egy ágy áll, rajta két, dejtári viseletbe öltöztetett baba. A viseletanyag jól illusztrálja a változásokat: a lányok hajában például még szalag volt, a menyescskék már *féketőt* kaptak, s mikor az asszonynak gyermeke született, már *szarvaskendőt* hordott. A lányok *piros pártát* is viseltek, a szoknya térden aluli volt. A staférungot sok helyen *tulipánosládában* tartottak.

A tisztaszoba mellett egy nagyobb előtér látható. Ezt *tisztakonyhaként* is használták. Most itt különféle alkalmi kiállításokat rendeznek. Itt kapott helyet a fehér ruhába öltöztetett menyasszony, fején koszorúval és hosszú fátyollal. Ugyancsak itt állították ki azt a *tojásfát*, melyre a díszes *húsvéti tojások* kerültek. A különböző technikával készített tojás díszítéséhez a faluban mindenki értett. A „kifűjt” tojást karcolták, viasszal írták vagy ragasztással díszítették.

A harmadik helyiség a tulajdonképpeni *füstökonyha*, nyitott kéményel és téglából rakott *masinával*. A negyedik terem volt egykor a *lakószoba*. Ma a konyha és a kamra kellékei kaptak itt helyet, valamint a háztartási és a háziipari eszközök egy részét mutatják itt be. Áll a hajdani *szövőszék*, vannak *nyújtófák*, *fakanalak*, *varecskák* és színes *mángorlók*; *cserépedények*, *drótozott korsók*, *teknők*, *hurkatöltők* és *köpülők*. De nem hiányoznak a *mozsarak* vagy a fűzfából font kasok és kosarak, a szalmából készült szakajtók sem.

Az udvaron áll egy *komra*, illetve egy *pincelejáró*. Ebben látható egy nagyobb *hombár* és sok-sok további érdekes háztartási eszköz. Ilyen a fából készült, vaskerekű *tragacs*, a *szénahordó* és *lúdültető kosarak*, a különböző méretű *filkasok*, a *kazalvágók* és *mézpergetők*, valamint az öléskor használt tárgyak, a *kukoricamorzsolók*, *lekvárfőző-kanalak* és *döbönök*.

A nagyobb porta további terjeszkedésre is lehetőséget ad, ami a dejtáriak tervei közt is szerepel. Az udvaron szeretnének például egy fészert létrehozni, ahol mezőgazdasági gépeket, további eszközöket mutatnának be. A kiállítást így is érdemes megtekinteni. Erre előzetes bejelentés útján lehetőség is nyílik /tel.: 35/546002/.

A dejtári tájház (Csáky Károly fotója)

A szövé-s-fonás eszközei (Csáky Károly fotója)

Régi konyhaeszközök (Csáky Károly fotója)

Rakott masina (Csáky Károly fotója)

Kaptár, mézpergető, és egyéb mezőgazdasági eszközök (Csáky Károly fotója)

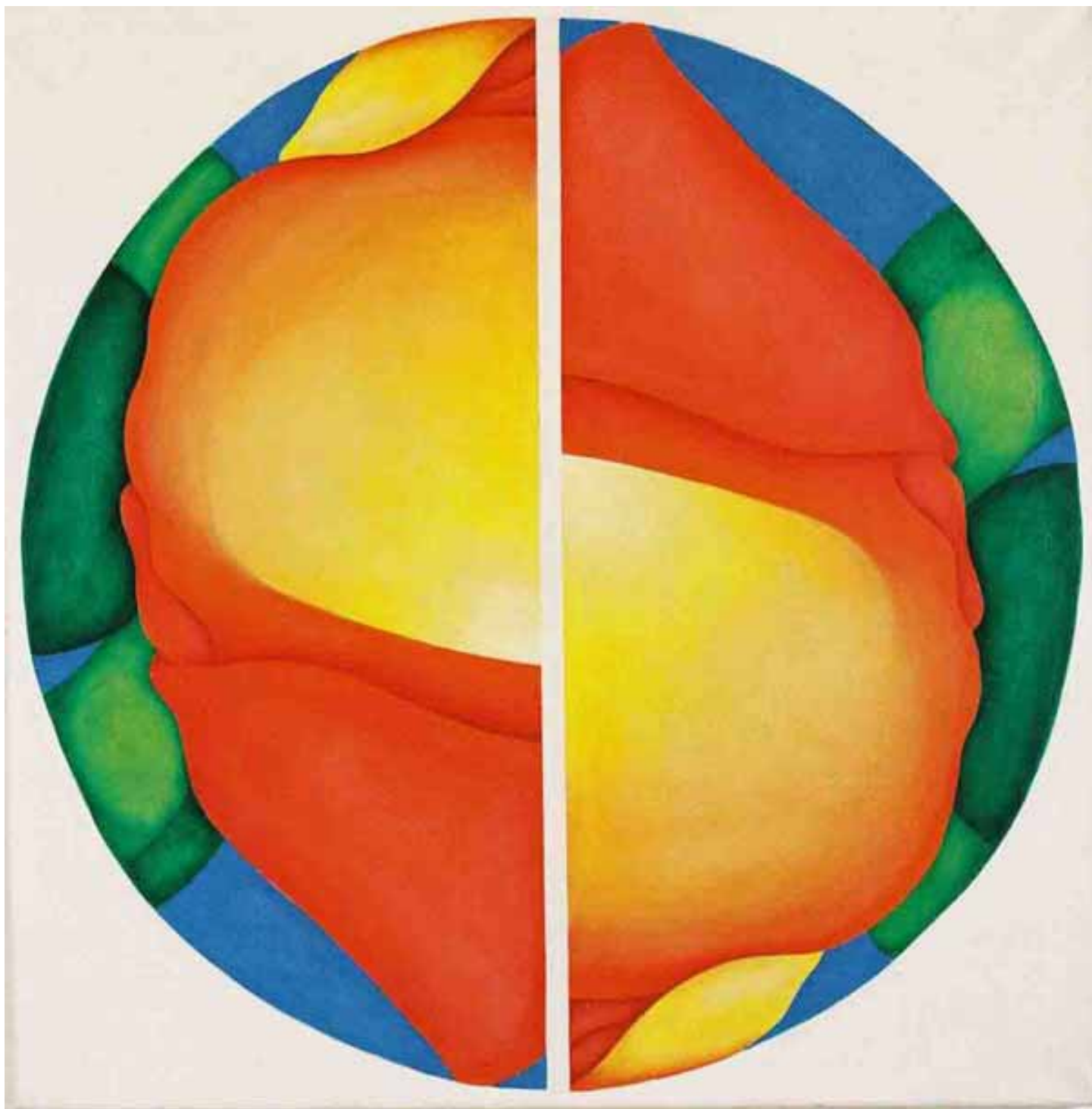
Dejtár

Képeslap a dejtári viseletről, a tájházról (Rigó Tibor felvétele)

Irodalom

CSÁKY KÁROLY: A dejtári tájház. Múltunk Emlékei, 2005/7. 13.p

Szimmetrikus virág, 1975 60 x 60cm, olaj, vászon

HÖRÖMPŐ GERGELY

Tájkép

A felhő nagyobb, mint a hegy.
A hegy nagyobb, mint a dombok.
A domb hegységnek számít,
ha síkság ad neki otthont.

Rózsa, 1986 100 x 100cm, olaj, vászon

PRIBOJSZKY MÁTYÁS

AZ ÖRÖKSÉG

(igaz történet)

Öt darab kitűnő citerát őrzök az otthonomban, köztük olyan is van, amelyik a fél világot beutazta velem; Európa, tengerentúl, Közél - és távol Kelet nagyvárosaiba, vendégszerepléseim alkalmával mindhez kötődik sok kedves, személyes emlék, szép siker, de van egy, ami különösen nagyon kedves számomra. Aki megfordult nálunk, az láthatta: egy könyvállvány oldalán lóg, a húrok alatt két libatoll látható, szakszerűen mondva: egy kihagyott pengetőtoll, (a *verő* és egy rövidebb: a *nyomótoll*). Ezen a hangszeren évek óta nem játszottam, mondhatni, a lakásom, emlékeim ékessége. Egyszer alkalmaztam, egy televíziós filmben; egy csárdajelenetnél kértek fel: Gobbi Hildát kellett kísérem; a művész egy érzelgős betyár műballadát énekelt. A film címe: Villám, s egy ellopott lóról szólt, gazdája ifjú, „*süldő*” legényke, járja érte az országot, hogy kedves lovát visszazerezze a csendbiztostól, mert, mint kiderül a történetből, az vitette el, annyira megtetszett neki a Villám. A jelenet egy öreg, siralmas, útszéli csárdában játszódott, ahová nem illett egy új, mai küllemű citera. Ezért használtam ezt az öreg, hozzávetőlegesen kétszáz (egész pontosan: 267!) éves vén citerát. A citera nem hagyott cserben, szépen szólt rajta a betyárballada, de hiába ragasztottak az orrom alá nagy bajuszt, hiába a nyomótoll, a citerások megismerték a kezeimet, azóta is emlegetik. Nos, erről a hangszerrel lesz szó az alábbiakban. Ezt örököltem meg váratlanul, a sarkadi Hegyesi Jánostól. Ennek igaz történetét mesélem el ebben a kis írásban. Mert ez a citera az én örökségem!

*

Mint korábban írtam, nem ismertem személyesen a 88 éves Hegyesi Jánost, aki a több, mint kétszáz éves citeráját reám hagyományozta a Békés megyei Sarkadon. Soha nem találkoztunk, ő is csak a rádión keresztül hallott rólam, hallgatta felvételeimet, s bizonyára tetszett neki, ha érdekesnek tartott rá, hogy a gyerekkorában a nagyapjától kapott citerát, aki szintén gyerekkorában (!) kapta ugyancsak a nagyapjától, s különös véletlene a sorsnak, hogy mindegyikük 88 évet élt meg. Ha ezeket a 88 esztendőket összeadjuk, több, mint 200 (pontosan: 264 év!!!) jön ki. Muzeális értékű hangszer! Telefonon kaptam értesítést: a falu református papja hívott fel. Emlékeim szerint a beszélgetés így zajlott le, éppen húsz évvel ezelőtt.

- Ön az a citerás, akinek felvételeit hallani lehet a magyar rádióban? Kalapos Áron református lelkész vagyok Sarkadról

- Igen, én vagyok az, akit keres. Szeretettel köszöntöm, Tiszteletes úr! Miben állhatok rendelkezésére?

- Egy haldokló utolsó kívánságát kell teljesítenem. A neve Hegyesi János. Önök nem ismerik egymást személyesen, életben még nem találkoztak, de ez most nem számít. Nos, ez az ember, ki tisztes református ember, szörnyűséges kínok között, rákos betegségben szenvedve haldoklik, s ő akarta, hogy önt megkeressem. Hegyesi János testvérünknek van egy öreg, nagyon kedvelt, féltett citerája, amit szeretne Önre hagyományozni, ha elfogadja, mert azt szeretné, hogy mindenképpen jó kezekbe kerüljön, s Önt tartja erre a legméltóbbnak, a rádióból ismeri az ön játékát, szereti, nagyra becsüli. A hangszer nagyapáról - unokára öröklődött, de neki nincs olyan unokája, akire nyugodt szívvel hagyhatná, ezért választotta önt. Kérem, nyilatkozzék, elfogadja-e az örökséget, s ígéri - e, hogy vigyáz rá, megőrzi az utókornak? Mert, ha igent mond, postán elküldöm önnek a citerát.

Nagyon meglepődtem.

- Meghatódva köszönöm tiszteletes úr, természetesen elfogadom, s ígérem, úgy fogom őrizni, mintha a saját nagyapám bízna rám. De tessék mondani, él még a bácsi?

- Igen, még él, bár rettenetes kínokat kell elviselnie, a fájdalomcsillapítók nem használnak.

- Akkor ne tessék elküldeni postán, megsérülhet. Kérem az utca nevét, házszámot, azonnal ülök autóba és robogok Sarkadra, személyesen megköszönni.

- Megtenné? Nem mertem kérni. - most a lelkész úr hangjából érződött a meglepetés. - Sarkad nem kis távolság, több, mint kétszáz kilométerre van Budapesttől.

- Tudom, többször is jártam ott. Természetesen megteszem! Egy haldokló utolsó óhaját meg kell tisztelni, személyesen akarom megköszönni az ajándékát, esetleg még meg is szólaltatnám a citerát, ha olyan állapotban van a hangszer.

- Bizonyosan jó állapotban van, pár napja még játszott rajta.

- Öt perc múlva indulok a lakásom elől.

- Köszönöm! Hegyesiék házában fogom várni. János barátom boldog lesz, ha az ön kezében hallja a kedves hangszerét megszólalni. Isten vigyázzon magára az úton!

- Köszönöm! Máris megyek le a kocsihoz és indulok. Ha jól számolom, körülbelül három óra múlva érek Sarkadra. Merre forduljak, ha beérek a községbe?

- A református templom mellett az első utca, neve Darvas József, a sarkon áll a Művelődési Ház.

- Akkor minden rendben, jártam a Művelődési Házban. Könnyen odatalálok. Vigyek valamit?

- Nem, semmit, csakis önre van szükség. Várjuk!

Az órára néztem, éppen dél volt. Ha minden jól megy, délután négykor Sarkadon leszek.

*

Jól gondoltam, néhány perc híján 3 órába került, hogy beforduljak a Darvas utcába.

Egyszer kellett megállnom tankolni, Szarvason. A Renault 19-es bírta az iramot, mondhatni, „megszokta”. Ez volt az életem, folyton úton, az ország egyik végétől a másikig, mert sokan vártak rám, s ehhez jött még a határon túli magyar együttesek rendszeres látogatása a Felvidéken, Burgenlandban, Szlovéniában, Lendva környékén.

A Darvas utca 10. sz. alatt mutató, gangos, fehérre meszelt jókora házat találtam. Odaérve, megnyomtam az autó dudáját, éppen csak annyira, hogy röviden rikkantson egyet, hátha meghallják: megérkezett a messziről várt vendég.

Nyílt is a kapu. Ötven év körüli nő nézett ki, szeme, arca vörös a sírástól. A lánya lehet, gondoltam, s valóban, ő volt az idősebb Hegyesi lány, Ilonka. Rögtön utána enyhén gömbölyded, hófehér hajú, szelíd arcú férfi jelent meg, kezében kis könyvecske, amit bibliának véltem. Nem tévedtem, ő volt Kalapos Áron tiszteletes úr, a község református lelkésze. Vele már találkoztam korábban, egy ottani fellépésem alkalmával

Szeretettel fogadtak, A tiszteletes úr megölelt, két oldalt megcsókolt.

- Nem reméltem, hogy valóban eljön.

- Látszik, hogy nem ismer eléggé, tiszteletes úr - mondtam neki, mire elnézést kérően megsimogatta az arcom.

- Az a fontos, hogy még időben érkezett.

Most Ilona asszony ölelt magához, szinte testvéri öleléssel.

- Jöjjön! - mondta, s belém karolva húzott befelé. - Megáldja az Isten a jóságáért! Oda készítettem a citerát az ágy mellé. A lesötétített szobában szinte világított a beteg sápadt arca. Ősz haja, tört arca csatagos volt az izzadtságtól. Sípolva, nehezen, szenvedve lélegzett.

Azonnal hozzá siettem. Leültem az ágy szélére, közel hajolva mondtam:

- Én vagyok az a citerás, a nevem... szóval, az, akit a rádióban hallott citerázni. Szívesen eljátszanám a kedvenc dalát, ha meghallgatja.

Alig érthetően suttogta:

- „Lement a nap a maga járásán...”. Biztosan ismeri. Eljátszaná?

Máris ölembe fogtam a gyönyörű, kiváló állapotban lévő hangszeret. A két játszó libatollat az asztalon hagytam, én régóta pengetővel és ujjal játszom.

Játszani kezdtem: A beteg lehuny szemmel hallgatta, s mintha mosolygott is volna. Egyszer csak megszólalt:

- Most meg még azt, hogy "Megyen már a hajnalszél lefelé..."

Azonnal átváltottam erre a dalra. János bácsi a dal ritmusára ide - oda ingatta a fejét. Szemével intett a papnak, aki közelebb hajolt.

- Igen, jó kezekbe kerül az öreg szerszám. Megnyugodtam. Most aludni szeretnék. Ő csak játsszon tovább, amit akar. Nem sokáig kellett játszanom... A beteg ember hatalmasat sóhajtott, teste hosszában végigrándult, aztán nem lélegzett tovább. Talán egy percet játszottam még, amikor a pap mögém lépve, kezét a fejemre téve súgta:

- Abbahagyhatja...

János bácsi lelke a citerája hangjai alatt békében eltávozott.

Talán még a fájdalmai is csökkenhettek, mert halvány kis félmosolyra szelídült arcának dúltsága.

- Imádkozzunk! - intett a tiszteletes, s szavaira térdre ereszkedtünk. Mellettem Ilona asszony zokogta a Miatyánkot, s mire az ámenhez értünk, már hárman voltunk; még egy, 40 év körüli nő is térdelt mellénk, a fiatalabbik Hegyesi lány, Róza. Az egyszerre kimondott ámen után Róza halkán annyit mondott:

- Megterítettem a nagyszobában. Remélem, a tiszteletes úr is velünk vacsorázik. A pesti urat testvérként várjuk az asztalhoz. Mi annak tekintjük őt, apánk kívánsága szerint. Köztünk a helye, családtagnak tekintjük, s hiszem, hogy apánk is így akarná. Gyere! - mondta kedvesen és megfogta a kezem, úgy húzott magával. - Nekünk, Ilonkával még dolgunk van - mondta még - Lemosdatjuk apánk testét tetőtől talpig, aztán átöltöztetjük rendes ruhába. Tíz perc alatt elkészülünk. Aztán jövünk mi is...

Ez a magától értetődő kedvesség, mi tagadás, meghatott. Azonnal otthon éreztem magam. A két kicsi lánynak, az unokáknak kiadtam a rendelkezést, ők is tegezzenek, mint afféle közeli rokonságot szokás, Matyi bácsi megszólítással. A gyerekeknek roppant tetszett, hogy egy igazi felnőtt, a rádióból ismert híres embert tegezve szólíthatnak meg.

A vacsora nem mélabús hangulatban telt, úgy indult, a két asszony szipogva nyeldeste könnyeit a csodálatos tyúkhúsleves kanalazva.

Ekkor átvettem a szót:

- Kedveseim, ha már bátyátoknak fogadtatok, hallgassatok meg, intelk benneteket: nincs okotok sírni!

- Sírni olyan embert kell, aki értelmetlenül pazarolta el életét. A ti apátokra ez nem mondható. Felnevelt benneteket, s ti tovább folytatjátok az isteni parancsolatot: „*Sokasodjatok és szaporodjatok!*” Vagy azért sírtok, mert a Teremtője pihenni hívta, s ő már boldog? A lelke hazaérkezett! Hiszen tudjátok, szenvedett, rettenetes fájdalmai voltak. Ennek vége, most alszik, pihen, békességben. Mindenki mellette volt, akik fontosak voltak számára. Szeretet vette körül az utolsó pillanatokban. Ez nem mindenkinek adatik meg! Gondoljatok a katonákra a háborúban, Idegenben! Sárban, piszokban, robbanások között, részvétlenül, sebből vérezve. Apátok családja körében, a saját ágyában fejezte be az életét. Kell ennél szebb, emberibb vég? Én úgy érzem, ez Isten külön ajándéka. Ha sírni kényszerít benneteket a fájdalom, gondoljatok erre, s örüljete, hogy jó apátok kiérdemelte Istenétől ezt a végső jutalmat, a békés elszenderedést, a saját otthonában.

- Köszönjük! - mondta fátyolos hangon Róza, és gyerekes mozdulattal megsimogatta a kezemet. Ilonkával összemósolyogtak.

- Lám, milyen jó, hogy van egy okos bátyánk! - mondta Ilonka a húgának.

- Talán igazad is van - fordult felém Ilonka. - Mindenesetre, erre gondolva könnyebb lesz elviselni a veszteséget.

*

A tiszteletes úr olyan buzgón bólogatott, hogy félő volt, homlokát beüti az asztalba. A család örömmel hallgatta szavaimat, s úgy tűnt, kezdenek megnyugodni. Róza kedveskedve szólt hozzám:

- Apám kis szobájában ágyaztam számodra, ott kényelmes helyed lesz. A temetésig úgyse engedünk el.

Sajnálkozva tártam szét a karjaimat:

- Elnézést kérek, kedveseim, csalódást kell okoznom, nem maradhatok. Vacsora után azonnal indulok vissza Budapestre.

Muszáj!

Elszörnyedve meredtek rám:

- Csak nem akarsz útnak indulni éjszaka, sötétben? Szó se lehet róla!
- Hiába, kénytelen vagyok! Holnap reggel fél hatkor egy néptánc-együttessel utazom a Szovjetunióba, Üzbegisztánba, Szamarkandba. Fél hatkor száll fel a repülőgép.
- Fáradt leszel!
- Megszoktam - nyugtattam őket. - Ez az, amit sokan irigykedve neveznek „művészetnek”.
Pedig nem is olyan könnyű élet ez! Viszont szép!
- És a citerád? - kérdezte Ilonka. - Becsomagolom egy rongyszőnyegbe. Itthon csináljuk mi magunk. Az is a Tied maradhat. Ekkor láttam a két kislányunoka szemében a sóvárgást, ahogy a nagyapó citeráját nézték. Azonnal megszületett bennem az elhatározás: hozok nekik egy új, ennél is szebb, gyermekkézbe illőbb prímciterát, ami kisebb, rövidebb, s könnyebb rajta játszani, magasabb, csilingelőbb hangja van. Ismerem a mestert, aki a legjobb, legszebb hangú prímciterákat csinálja.
- Most nem viszem el a citerát Ilonka. Egy hét múlva jövök haza Okányba, szerepelni, ide kanyarodom érte, addigra előkészítetek egy biztonságos kartonpapírdobozt. Vigyázok rá!
- Okányba? - néztek rám nagy szemekkel, csodálkozva.
- Igen, Okányba. Az meg az én szülőfalum.
- Nahát! - csapták össze a kezeiket. - Nem is sejtettük, hogy földik vagyunk.
- És a temetés? Ott se leszel?
- Nem lehetek. Értsetek meg, nekem ez a munkám, az életem, nem én rendelkezem a szabadidőmmel. De majd ha legközelebb jövök, citerával együtt kimegyünk a temetőbe, s ott búcsúztatom el az igazi gazdájától a kedves dalaival. A sírnál is el akarom játszani, amiket most kért.
Fájó szívvel engedtek el, 8 óraker indultam, s láttam rajtuk, igen megütköztek, hogy valóban elmegyek. De nem tehettem mást, hívott a kötelesség. A lelkész vigasztalta őket, ő megértett.
A sarkon még egy búcsúdudaszót küldtem vissza nekik. Integettek a gyerekekkel együtt a kapuban állva. Közel járt az éjfélnél, mire haza értem. Fáradtan buktam az ágyba, még mindig a rendkívüli nap hatása alatt.
- Új rokonaim lettek! - hajtogattam magamban melegedő szívvel. Igazán, őszintén megszerettem Hegyesiéket, kivétel nélkül mindegyikőjüket.

*

Az egy hetes üzbegisztáni vendégszereplés különösebb gond nélkül lezajlott. A vendéglátók mindent megtettek, hogy ne unatkozzunk. Minden este fogadások, fellépések zajlottak, ha nem a városban, vagyis Szamarkandban, autóbusszal vittek bennünket sivatagon, gránátalma, gyapot-ültetvények erdeje között. Esténként térzenét hallgattunk, naponta megcsodáltuk az ősi papnevelde-medreszék ezernyi színű fénymázás, zománcozott, porcelán borítását, tisztelegtünk a legendás Timur Lenk sírjánál, rengeteg mézédés sárgadinnyét ettünk, s még több saslikot a piacon.
Egy hét után testileg, lelkileg feltöltődve indultunk haza. Itthon különös, hivatalos levél várt, a megyei hagyatékügyi főjegyzőségtől, amiben közölték, hogy örökösödési tárgyaláson jelenjek meg, ellenkező esetben nélkülük döntenek. Nem értettem... Mit kell még citera - ügyben tárgyalni? A lányok nem tiltakoztak, ellenkezőleg, testvéri szeretettel vettek körül. A tiszteletes úr jelen volt, az örökhagyó neki mondta el, hogy citeráját rám kívánja hagyni. Személyesen jelentem meg az ágyánál. Citerája hangjait hallgatva lebbent át lelke a másvilágra. Ha nem helyezte volna, hogy citerája az én kezem alatt szólalt meg, aligha hallgatta volna mosolyogva, s távozott volna el ezzel az utolsó, elégedett mosollyal. Ha ezt még külön tárgyalni kell, akkor inkább...köszönöm, visszaviszem, lemondok róla. Telefonáltam a megadott számra, hogy nem utazom el Békéscsabára. Szigorú női hanggal beszéltem, aki kimérten közölte, hogy igenis, utaznom kell, mert nem a citeráról lesz szó, hanem minden egyéb ingatlanról, úgymint a ház, föld, s ami még szerepel az érvényes végrendeletben. A tárgyaláson viszont jogom lesz lemondani az örökségről, s ezt hivatalos közjegyző előtt írásban, személyesen kell megerősítenem. Különben az örökségből kimaradtakat ki kell lakoltatni a házból.
Azt hittem, rosszul hallok. Mi ez?! Rossz, ízetlen tréfa? Milyen alapon örökölném én a Hegyesi család házat, földjét, s mit kezdenék vele? Oda nyilván nem költözhetnék - életformám miatt sem -, nem is beszélve arról, hogy 15 hold földön gazdálkodni nem tudnék, nem értek hozzá, ahhoz ott kellene élni állandó jelleggel, amit nem engedhetnék meg magamnak, de kedvem se lenne hozzá. Szó sem lehet az egészről!

Kedvező helyzet volt, hogy az üzbeigisztáni vendégszereplés ideje nem volt előre pontosítva, így három hétig nem köteleztem el magam semmilyen itthoni szereplésre, volt hát időm, hogy az értelmetlen tétovázás helyett a legilletékesebbekkel beszéljek. Leautóztam Sarkadra. Nem értesítettem őket előre, telefonjuk nem volt. Mit kockáztattam? Egy kis községben többnyire tudják egymásról az emberek, hol, merre találhatók.

Szerencsém volt, mindkét Hegyesi lányt otthon találtam. Nem ők lepődtek meg, hanem én. Azt vártam, hogy a nyakamba borulnak, e helyett igen hűvösen fogadtak. Ilonka kapuban rosszállóan mért végig:

- Ennyire sürgős?

- Mi sürgős? - értetlenkedtem.

- Biztos... jöttél átvenni az örökséget.

- Most nem a citeráért jöttem.

- Azt hittem. Akkor hát miért?

- Nem értem ezt a békéscsabai tárgyalást. Mit kell még tárgyalni a citeráról? Átvettem, megköszöntem. Kész. Nem elég? Magyarázatot várok.

- Mi is. Mikor beszélted rá apánkat, hogy rád hagyja a házat, s mindent? Ez nem volt szép tőled, de apánktól se.

Most döböntem meg csak igazán. Soha nem találkoztam Hegyesi Jánossal korábban.

- Ilonka - próbáltam megszólalni. - Itt valami rettentő nagy félreértés lehet. Soha nem találkoztam apátokkal a halála előtt, erre becsületszavamat adom. Az lenne a legjobb, ha együtt mennénk be a békéscsabai hivatalba, s ott tisztáznánk mindent. Én beviszlek benneteket, s vissza is hozlak. Addig pedig értelmetlenség haragudni. Bízatok bennem! Ennyit megérdemlek! Ekkor Ilonka némileg megnyugodva betessékelt a házba, ahol Róza könnyes arccal várt bennünket. Kávét kínált, majd a nővére szavára készülni kezdett az útra.

Békéscsabán dr. Hajas Pál ügyvédi irodájában gyorsan kiderült, amiről a lányok se tudtak semmit, hogy János bácsi megtudván, hogy állapota gyógyíthatatlan, titokban felkereste Hajas körzeti közjegyző irodáját, s ott szabályos végrendeletet készíttetett. Két tanút az éppen ott tartózkodó ügyfelek közül választottak.

*

Hajas ügyvéd közjegyzőhöz illő ünnepélyes arcot vágva fontoskodott, roppant kínosan ügyelve a ceremóniára. Székeket hozatott, s minket sorba ültetve, krákgova elkezdte a két oldalas végrendelet felolvasását. miután aprólékos gondossággal megállapította a személyazonosságokat.

- Tehát ön a kedvezményezett? - állt meg előttem, s hosszasan fürkészte az arcomat. - Milyen fokon rokona ön a végrendelezőnek?

- Semmilyen rokonságban nem voltam vele. Nem is ismertem őt korábban személyesen, csakis halála órájában találkoztam vele a halálos ágyánál.

- Tájékoztatom, hogy joga van elfogadni az örökséget, vagy lemondhat róla, s erről jegyzőkönyvben kell nyilatkoznia, két semleges tanú előtt. Az esetleges kedvezményezettek nem lehetnek jelen.

- Menjetek ki, várjatok meg a folyosón! - mondtam a két Hegyesi lánynak gondolkodás nélkül. A lányok szótlanul felálltak és kimentek az irodából. Ekkor Hajas is kiment és két ismeretlen emberrel tért vissza. Úgy véltem, ők lesznek a tanúk.

Nem tévedtem. Hajas diktálni kezdett a titkárnőnek: A kedvezményezett... rábeszélés nélkül, saját akaratából lemond az örökségről, s azt maradék nélkül átengedi az elhunyt természetes gyermekeinek, s azok leszármazottainak, név szerint: itt Ilonka és Róza következett asszonyneven. Most hallottam először az asszonynevüket, már nem is emlékszem az asszonyneveikre Aláírtam, utánam a két tanú is odakanyarította a nevét. Ezt követően Ilonkákéék áthívták a tanúkat a szemközti vendéglőbe, s ott egy - egy féldeci pálinkával vendégelték meg őket.

Ezzel végeztünk is. Sürgettem az asszonyokat, induljunk mielőbb Sarkadra, mert nekem időre kell visszaérkezni Budapestre. Ekkor adtam át a kislányoknak a nekik készíttetett új citerát, de előtte megmutattam, milyen hangja van. Ujjongva hallgatták

- Ez akkor igazán, teljesen a mienk? Akkor használjuk, amikor akarjuk?

Egy gyors eligazítást tartottam nekik, hogy legalább elkezdni tudják a tanulást, s egy általam korábban írt Citeraiskolát is hagytam nekik, amiből már sok gyerek, felnőtt tanult meg kitűnően játszani. Miért pont ők lennének a kivételek, akik oly sok citeraszót hallottak a nagypajuktól? - reménykedtem.

Bízom abban, hogy senkiben nem maradt túske a különös végrendelet eset kapcsán.

Boldog kacagással vették át. A következő héten úgyis találkozunk, akkor jövök szerepelni Okányba, és feleségestől meglátogatom őket.

De még egy halaszthatatlan dolgunk volt: A megörökölt citerát hónom alá fogva kísértünk a temetőbe, János bácsi sírjához, ahol a citera elbúcsúztatta eredeti gazdáját. A temetőben kevesen voltak, de az a kevés is mind odajött hozzánk. Ismerték János bácsit, tudták, én ki vagyok, s hogy milyen zenés „szertartás” folyik a sírnál. Oda érkezett Kalapos tiszteletes úr, így az ima se maradt el.

A kétszáz éves citera azóta is lakásom egyik fő dísz. Egy könyvállvány oldalán lóg, a húrok alól az eredeti tollak se hiányoznak, a pengetőtoll, és a nyomótoll. A húrok felhangolva, játékra készen, pormentesen. Bárki láthatja. Sokan kérdezik tőlem a feltűnően szép, öreg citera történetét. Akárki kérdezi, szívesen elmondom, azért írtam le, hogy ne kelljen egyenként, külön - külön elmesélnem. Ezt mindenki elolvashatja Így történt, szó szerint!

BEMUTATJUK

Sziromlevél és Kövirózsa

Orvos András életműve

Tágas műterem. Színes festéktubusok, állványok, a mester alkotásai a falon, ecsetvonások egy palettán. Az alkotóműhely hangulata, Orvos András váci festőművész birodalma. Tösgyökeres vácinak számít, bár honi viszonylatban hosszú utat tett meg a most 71 éves alkotó, aki korával ellentétben fiatalosan gondolkodik, kereső, kutató természetű, a közéleti szereplést is vállaló egyéniség.

Nála vendégeskedve, mindig megakad a tekintetem azon a házszámtáblán, amely bizonyára a békéscsabai szülői ház kapujáról való. Bár ki tudja, mi mindenféle tárgy tud mesélni, témát sugallni egy művészembernek.

A dél-alföldi városból indult, ott érettségizett. Már az iskolai évek alatt is a főiskolára készült. Mocos József szabadiskoláját látogatta. Később Budapesten, a Magyar Iparművészeti Főiskola Textil Tanszakán, úgynevezett kötszövött anyagtervező iparművész diplomát szerzett.

-Konstruktív függöny tervezése volt a diplomamunkám. Ez egyszerűen csak a szerkezetet jelenti-magyarázza, azzal folytatva:

-Soha nem mentem el tervezőnek, inkább tanítottam Budapesten. 1963-tól hivatalosan képesítés nélküli tanár voltam a XIII. kerületi, Tomori-utcai általános iskolában. A nehézfiúk iskolája volt, a környéket népiesen Tripolisnak nevezték, de én tudtam bánni a diákjaimmal. Nemsokára vagy négy iskolában tanítottam. Köztük a Csanádi utcaiban is, ahová értelmiségiek, művészek gyermekei jártak. Előttük tekintélyem volt, mert tudták, hogy az ÉS-ben is megjelennek a rajzaim. Azidőtájt a költő Nagy László volt ott a művészeti szerkesztő. Hetenként vittük hozzá a kínálatot. Az én képeim mindig bekerültek a lapba. A pedagógusok Fáklya Klubjában alakult a Numero 1. alkotócsoporthoz. Festők, szobrászok csatlakoztak a csoporthoz. A József Attila Művelődési Házban rendeztük meg első kiállításunkat. Közénk tartozott a később költővé lett Deák László, Lisziák Elek rajzfilmrendező, valamint Kecskeméti Kálmán, Czeisel Magda és később mások is.

Az állatkerti kiállításunk volt a leghíresebb Ezen a bemutatkozáson Püski István, a később neves könyvkiadó is szerepelt egy szoboralkotással. A szintén festő Szemadám György, aki főfoglalkozása szerint akkor éppen az állatkerti oroszlánbarlang főápolója volt, egy helyiségből kiállító termet csinált. A tárlatot meglátogató Aczél Györggyel a majomházban találkozott.. Itt kezdődött el az én állat és növényfestő korszakom. Az ott kiállított Sziromleveleket 2008-ban vette meg a váci múzeum.

A Balatonboglári Kápolnatárlatok (1971-73) meghatározták pályáját

A csoport engedély nélküli kiállításain Orvos András is szerepelt, s tagjai szemet szúrtak a hatalomnak. Azt is megkapták egyszer az illetékesektől, hogy; „maguk a pálya szélén játszanak.”

-Az ottani kiállításnál is nagyobb bűnnek számított a zenei érdeklődésünk, a viseletünk. Ahogy a hetvenes években lázadt a fiatalság. A hosszú haj és a szakállviselet. A sok incidens közül, egy példát említ a művész.

-Maga a Fidel Castro?-kérdezte az igazgatót a rendőr, a szakállára célozva.

-Castro elvtárs nevével tetszik viccelődni?- szerelte le az uniformis viselőjét- derül a régi epizódon, majd elkomolyodva azt mondja:

-Fontosnak tartom az életemben ezt az 1971-73-ig tartó időszakot, amikor minden nyarat Bogláron töltöttem. Ha csak az lenne maradandó, már megérte.

Az alkotó embernek függetlenségre van szüksége, hogy teljes emberként tehesse azt, amire hívatott. Orvos András is erre vágyott. 1977-ben otthagyta az iskolát. Munka nélkül nehéz időszakot élt át, mígnem O. Kiss Ferenc, a Fialat Művészek Klubjának volt vezetője segítette némi jövedelemhez, mikor a Moholy Nagy Stúdióba hívta. Szobrászok, grafikusok, festők és filmesek jártak oda. Írásunk szereplője stúdióvezető lett.

Ez persze a budapesti korszaka.

-Szentendrei kiállításra hívtak meg 1975-ben –folytatódik így a pályatörténet. Kollégámmal sétáltunk a Duna-parton, Két váci lány ült ott a padon. Megismerkedtünk. Egyikük azóta a feleségem. 1976-ban kerültem Vácra. Jó ideig az anyósoméknál laktunk, majd szövetkezeti lakást vettünk. Idekerülésem első éveiben bejártam és lefotóztam a Börzsöny számtalan szép körzetét. Kellett a pénz. Megélhetés kényszere miatt mindig nagyon sokat dolgoztam. 1986-89-ben előfordult, hogy havi 100-120 ezer forintot kerestem. Mégis azt mondom, hogy volt olyan nyolc évem, amire nem vagyok büszke. A pénzért való festés miatt a saját dolgaimat nem tudtam folytatni. Ma már azt mondom: -Mindenek felett alkotni kell. Az alkotás nem társadalom és nem jövedelemfüggő. Hatalomtól, gazdasági helyzettől független. Akkor is festesz, ha a képeidet nem tudod eladni, vagy, ha mind elkel. Most inkább az előbbi történik. Régebben az emberek tudtak vásárolni. Részletre is bizalommal adtuk a képet. Most nehéz megkapni az árát. A mai világ nem kedvez a művészetnek.

Műteremben beszélgetünk. -Vonzó lehetőség volt, amikor üresedés történt és meg lehetett szerezni-mondja vendéglátóm. Azt hittem régen, hogy a művész attól az, ami, hogy van egy szép műterme. Pedig nem ez a meghatározó. Mostanában a lakásban is dolgozom, főleg télen, mert itt sokba kerül a fűtés. Hordozom magamban a képeket, s otthon elkészítem. Így is lehet alkotni. Ahogy sokasodnak az éveim, egyre jobban ragaszkodom Váchoz. -mondja elgondolkodva. - Nem egyszerűen kisváros. Itt van a Duna, a Börzsöny, közel van Budapest.

Aki ismeri a munkáit, többnyire a különlegesen szép virágképeire gondol a neve hallatán, bár ennél sokszínűbb az életműve. A valóság egyszerű látványa dekoratív, konstruktív és mértani alakzatokká formálódott a keze alatt. Ezt követték később a plasztikus, erotikus alkotások, majd a nem olyan régen keletkezett fekete képek. Orvos Andrásnak ezt a transzcendens világot Kabdebó Lóránt is méltatta. A művész ezekről így beszél: Bibliás ember vagyok. Számomra természetes szellemi állapot volt a fekete kép időszakom. Mindezek a sajátos megjelenési formák már Vácott bontakoztak ki.

Lapozgatok a jegyzetfüzetemben, s olvasom, amit különben is tudok. Orvos András képeit minden rendszeresen látni a váci Téli tárlaton, a Curia Galéria, a Könyvtár Galéria és néha a Görög templom kiállításain. Gyakran szerepel több országos kiállításon. Megismerték a művészetét Salgótarjánban, Balassagyarmaton, a szlovákiai Ipolyságon -Sahyban- is bemutatkozik az idei nyáron. Láthatják majd a képeit Keszthely művészetkedvelői.

Orvos András részt vesz a művészeti közéletben is. Tagja a Magyar Festők Társaságának. A Magyar Képzőművészek és Iparművészek Szövetségének küldötte, a festő szakosztály vezetőségi tagja. A Magyar Alkotóművészek Országos Egyesületének választmányi tagja.

Ahol ülök, fölöttem színpompás mozaikkép. A címe Kövirózsa. A nemrég elhunyt váci orgonaművész, Lehotka Gábor emlékére készült. Ezt a látványt viszem el magamban, mikor a mestertől távozom.

Kovács T.István

E-mail: orvosart@gmail.com.

Web.: www.orvosatelier.gsh.hu

Kezdet 1975. 120x120 cm. olaj, vászon

Szirmok 1975. 70x90 cm. olaj, vászon

Osztott szíromlevelek 1971. 100x90 cm. olaj, vászon

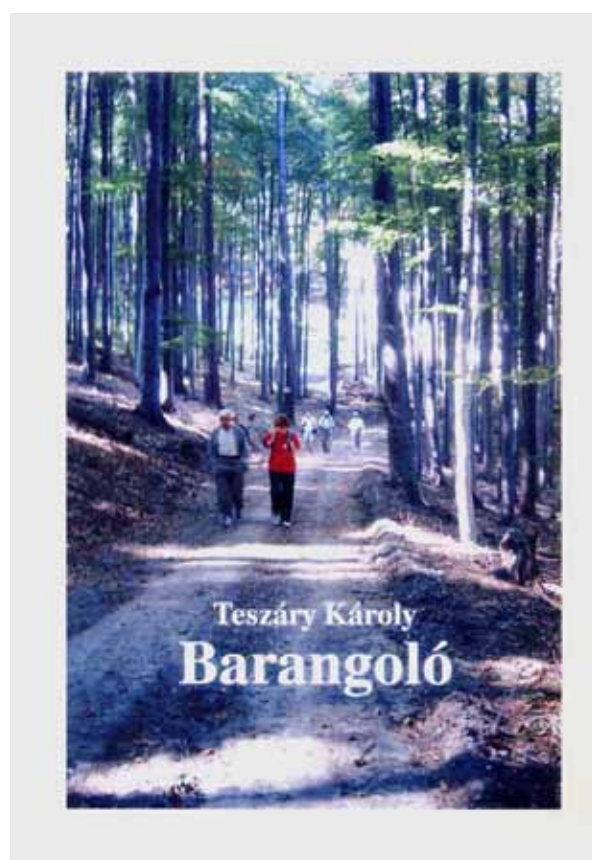
Redukció 2003 80x80 cm, o

*A Városi Művelődési Központ és Könyvtár tisztelettel meghívja
2010. június 03-án, csütörtökön, 17.00 órára, a könyvtárba.*

AZ ÜNNEPI KÖNYVHÉT

alkalmából mutatjuk be
Teszáry Károly: Barangoló

című könyvét

*Az ünnepi alkalomból jelenik meg a Spangár Antológia 2010. évi
kötete is.*

A könyvek a helyszínen megvásárolhatók!

Mindenkit szeretettel várunk!

Váci Ünnepi Könyvhétvége

Nem hivatásos kiadók könyvszemléje

2010. június 4–6.

Díszvendég

Ipolyság, Vác város testvérvárosa

Kiállítók

Budapesti, Bács-Kiskun, Nógrád és Pest megyei könyvtárak, levéltárak, múzeumok, egyházak, önkormányzatok, alapítványok, egyesületek és magánszemélyek

Program

Június 4., péntek, 16 óra	Köszöntőt mond Dr. Molnár Lajos, Vác város alpolgármestere és Solmoši Márta, az Ipolysági Városi Könyvtár vezetője
Június 4., péntek, 16.15 óra	Megnyitó beszédet mond Gyarmati György történész
Június 5., szombat, 10 óra
című könyvét	Dr. Kiss László orvostörténész bemutatja Az orvostudomány felvidéki történetéből
Június 6., szombat, 11 óra
Társaság évkönyv-sorozatának	Z. Urbán Aladár tanár, a Palóc Társaság elnöke bemutatja az Úton – a Palóc Sajó Sándor, a honszerető költő és pedagógus című kötetét
Június 6., szombat, 15 óra	Dr. Kiss László orvostörténész bemutatja Palást község helytörténeti kiadványait
Június 7., szombat, 16.30 óra
könyvét	Lőrincz Sarolta Aranka énekszóval kísérve bemutatja az Adventtől Adventig című
Június 6., vasárnap, 15
(–1785) című kötetet	Tringli István történész bemutatja a Váci végrendeletek II., (1729–) 1751–1770

A könyvszemle helyszíne:

Vác Város Levéltára, udvar
2600 Vác, Múzeum u. 4.

Nyitva:

Péntek: 16–18 óra

Szombat–vasárnap: 9–18 óra

nca

nka
Nemzeti Kulturális Alap

m
Művelődés

Országos és Európai
Minisztérium

SZÉPÍRÓK
SZÉPTÁRSÁGA

A Könyv Utóélete

Balassagyarmat

Palóc Múzeum

MÚZEUMI HÉTFŐ

„Az én kortársaim”

2010. JÚNIUS 7-ÉN DÉLUTÁN FÉL 5 -KOR

VENDÉGÜNK

Németh Zoltán

DESZÉLGETŐTÁRSA Nagy Csilla

Meghívó

Tisztelettel hívjuk, szeretettel várjuk a

81. Ünnepi Könyvhét rendezvényeire

a Balassi Bálint Megyei Könyvtár
és Közművelődési Intézetbe

2010. június 2. (szerda)

16.00 óra

Käs zöntök:

Székyné dr. Sztrémi Melinda
Salgótarján Megyei Jogú Város Polgármestere,
országgyűlési képviselő

Mizser Attila
a Palócföld főszerkesztője

Program:

Czigány György
József Attila-díjas, Stephanus-díjas író, költő,
Prima Primissima
és Simon Erika
író, költő beszélgetése

Közreműködik:
a Pódium Stúdió

2010. június 7. (hétfő)

15.00 óra

Beszélgetés Karinthyáról
Karinthy Márton
színházrendező, íróval
dr. Csongrády Béla

közíró, Balassi-díjjal kitüntetett
közéleti személyiség beszélget

2010. június 8. (kedd)

16.00 óra

Vendégünk:

Szöcs Géza
író, költő

Beszélgetőtárs:

Mizser Attila
a Palócföld főszerkesztője

Közreműködők:

Patakiné Kerner Edit
és Sándor Zoltán
előadóművészek

2010. június 10. (csütörtök)

16.30 óra

Paróczai Eszka
erkészélgetés
címműkötetének bemutatója.

A könyvet bemutatja:

Dukay Nagy Ádám
író, a kötet szerkesztője

Salgótarján, Kassai sor 2.

E havi számunk szerzői:

Ács Bódog (Barót, Háromszék Vm. 1942) Pápa, író,
nyugalmazott honvédtiszt

Borsi István (Budapest, 1957) Diósjenő, író

Csapó Lajos (Makád, 1947) Szigethalom, költő,
festőművész

Csáky Károly mkl. (Kelenye, 1950) Ipolyság,
helytörténész, költő, tanár, néprajzkutató

Hörömpő Gergely (Kisvác, 1945 - Kisvác, 2007)
református lelkész, költő

Ketykó István (Szügy, 1946) Verőce, nyugdíjas
köztisztviselő, költő

Kovács T. István (Füzesgyarmat, 1935) Vác, újságíró,
író

Kő-Szabó Imre (Orosháza, 1936) Vác, író

Pongrácz Ágnes (Balassagyarmat, 1968) Szanda,
tanár, költő

Pribojszky Mátyás (Okány, 1931) Tata, író

Szajbely Zsolt (Balassagyarmat, 1987) Rétság, költő,
író

Szokolay Zoltán (Hódmezővásárhely, 1956) Budapest,
költő, előadóművész

Székács László (Budapest, 1946) Budapest,
nyugdíjas mérnök, költő

Végh József mkl. (Diósjenő, 1953) Diósjenő,
helytörténész, művelődési ház igazgató

Impresszum:

Alapító-szerkesztő:
Karaffa Gyula

Helytörténet:
Végh József mkl.

Képzőművészet:
Konczili Éva

Természetismeret:
Balog István

Szerkesztőség címe:
2645. Nagyoroszi, Petőfi út 19

Telefon:
+3630-383-5385

Email cím:

karaffagye@gmail.com

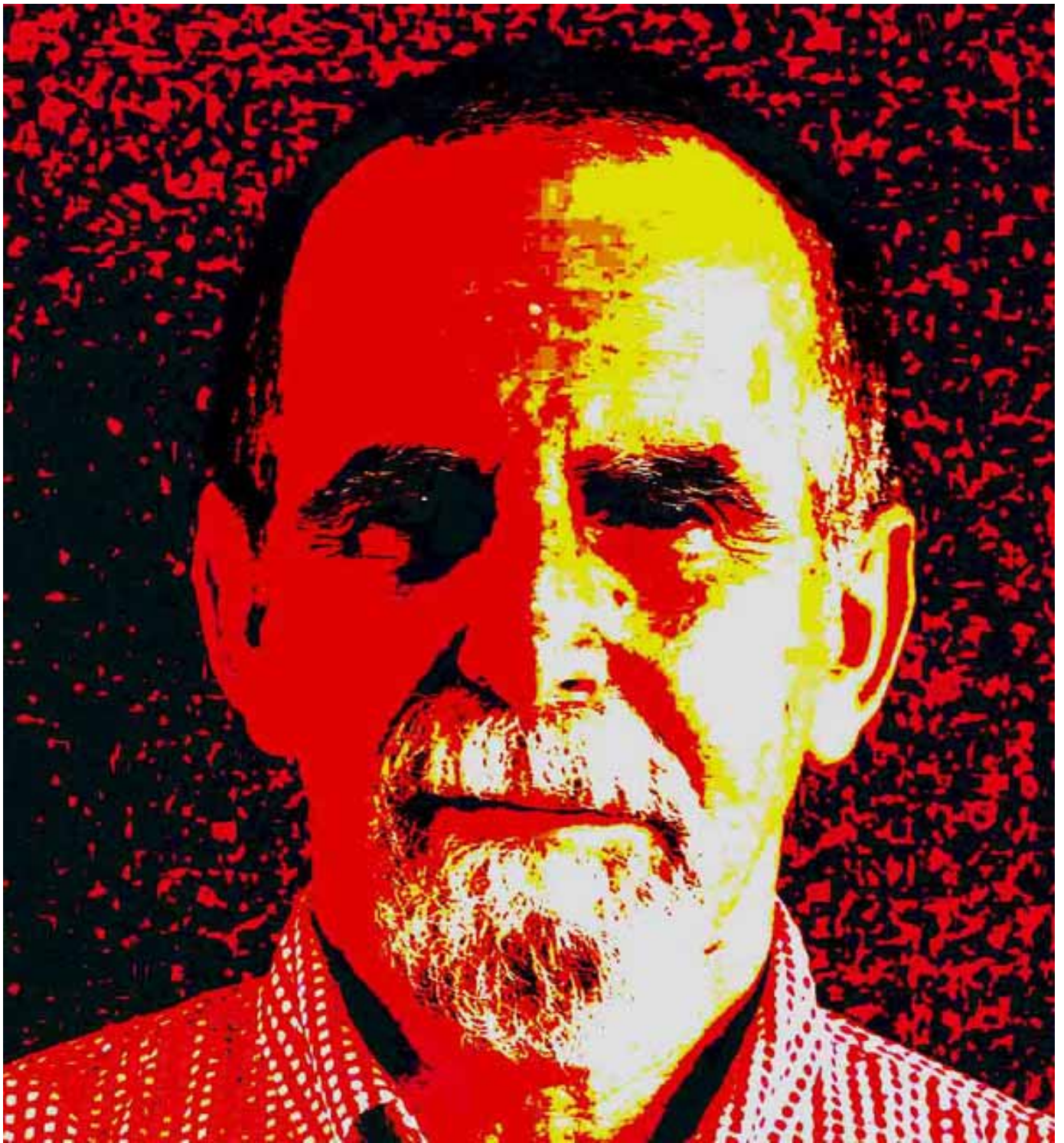
hgev@freemail.hu

bajkalamour@freemail.hu

Weblapok:

[**www.karaffamese.freewb.hu**](http://www.karaffamese.freewb.hu)
[**www.karaffagye.freewb.hu**](http://www.karaffagye.freewb.hu)

**Terjesztés kizárólag PDF
formátumban.**

Orvos András: Önarckép 2009 30x30cm, olaj,vászon